

SZAKDOLGOZAT

Solti Anna Gabriella

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

BUDAPESTI HAJLÉKTALANSZÁLLÓK KERTJEINEK VIZSGÁLATA

Belső konzulens: Tóth Barnabás
egyetemi tanársegéd, PhD
hallgató

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Kert- és Szabadtértervezési
Tanszék, Tájépítészeti,
Településtervezési
és Díszkertészeti Intézet

Külső konzulens: -

Készítette: Solti Anna Gabriella

Budapest

2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Célkitűzés.....	2
3. Szakirodalmi áttekintés	4
3.1 Hajléktalanok helyzete	4
3.2 Hajléktalanszállók.....	5
3.2.1 Hajléktalanszállók a városszövetben	6
3.3 Intézménykertek mint a városi zöldhálózat elemei	6
3.4 Környezetpszichológia.....	7
3.4.1 A környezetpszichológia fogalma és kialakulása.....	7
3.4.2 Alapfogalmak és elméletek a környezetpszichológiában.....	8
3.5 Közösségi és egyéb közösségi jellegű kertek.....	9
3.5.1 Fogalomtisztázás	9
3.5.2 Közösségi kertek történelme.....	9
3.5.3 Alulról jövő kezdeményezések Magyarországon	11
3.5.4 Egyéb közösségi jellegű kertek.....	11
3.6 Nemzetközi közösségi jellegű kertek és kertprogramok.....	12
3.7 Magyarországi közösségi jellegű kertek és kertprogramok	15
3.7.1 Budapest Bike Maffia és a „BBM Kertek” projekt.....	17
4. Kutatási anyag és módszer	19
4.1 A kutatás módszertani megközelítése.....	19
4.2 Adatgyűjtés folyamata	19
4.3 Térképi és alaprajzi feldolgozás.....	19
4.4 Elemzési és értékelési szempontok.....	20
5. Vizsgálat és elemzés	21
5.1 Vizsgált szállók.....	21
5.1.1 Aszódi Éjjeli Menedékhely és Nappali Melegedő.....	23
5.1.2 Táblás utcai Átmeneti Szálló.....	29
5.1.3 „Vajda3” Menhely	35
5.1.4 Kőrakás park Átmeneti Szálló.....	40
6. A vizsgált szállók összehasonlító értékelése.....	45
7. Következtetések és javaslatok.....	47
8. Összefoglalás	48

1. Bevezetés

A természet és a zöldfelületek pozitív hatása az ember mentális egészségére régóta ismert tény, mellyel számos kutatás foglalkozik. A földdel való kapcsolat, a növények közelsége és a természetes környezethez való kapcsolódás bizonyítottan hozzájárul a stressz csökkentéséhez és a mentális egészség fenntartásához, amely meghatározza az ember szociális kapcsolatok kiépítésére való képességét. (Dúll 2009; Kaplan és Kaplan 1982) Ezek a hatások különösen fontosak lehetnek a társadalom peremére szorult, mentálisan sérült vagy hajléktalan emberek számára, akik életéből gyakran hiányzik a kötődés és a stabilitás.

Az élelmiszertermesztés, a földdel való kapcsolat és a kétékezi munka az ember egyik legősibb, természetes igénye, amely a modern életvitel és társadalmi átalakulások ellenére sem veszett el. (Müller 2011) A közösségi kertek is ezen igény mentén jöttek létre a sűrűsödő városszövet apró, beékelődött területein, ahol különösen nagy igény mutatkozik a zöldfelületek megjelenésére.

Számos nemzetközi program foglalkozik szociális intézmények és hajléktalanszállók kertjeivel, gyakran társadalmilag hátrányos helyzetű csoportok bevonásával. Magyarországon e téma még alig kutatott, különösen tájépítészeti szempontból. A hajléktalanszállók kertjei különböző adottságú és fenntartású zöldfelületek, melyeket nehéz egyértelműen kategorizálni. Többek között szolgálhatnak funkcionális, rekreációs, közösségi vagy terápiás célokat.

Az elmúlt években több olyan kezdeményezés indult (például a Budapest Bike Maffia együttműködésével megvalósuló kertzöldítési projektek), amelyek célja, hogy a hajléktalanszállók kertjeit újra használatba vonják, és a lakókat a kertészkedésre és közösségi tevékenységekben való részvételre ösztönözzék. A programok tapasztalatai szerint a kertészkedés nem csupán rekreációs tevékenység, hanem támogathatja a mentális felépülést, a felelősségvállalást és a közösségi beilleszkedést. A növénygondozás és a közös munka során újra megjelenik a helyhez kötődés és a közösséghez tartozás élménye, ez pedig megalapozhatja a hajléktalanok társadalomba való visszailleszkedését.

2. Célok

A témaválasztást több szempont inspirálta. Az utóbbi években egyre nagyobb figyelem irányul a közösségi kertekre és szociális kertprogramokra, valamint az intézménykertek városi zöldinfrastruktúrába való bevonásának kérdésére. Számos nemzetközi és néhány hazai dokumentáció is bizonyítja az ilyen jellegű projektek sikerességét. Érdekesnek tartom

megvizsgálni, hogy itthon jelenleg mennyire képesek az ilyen jellegű kezdeményezések megvalósulni, és milyen irányba fejlődhetnek hosszú távon.

A téma aktualitását az adja, hogy a hajléktalanszállók kertjei még kevéssé kutatott területet képviselnek, különösen tájépítészeti szempontból. A hazai és nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a zöldfelületek közösségi és terápiás szerepe egyre inkább felértékelődik, azonban a hajléktalanellátás intézményeiben ezek a szempontok még csak most kezdenek előtérbe kerülni. Ez a terület tehát új kutatási irányt jelent, amelyben számos fejlesztési és innovációs lehetőség rejlik.

A téma feldolgozása azt is ösztönzi, hogy a szociális kertprogramok társadalmi szerepe jobban bekerüljön a köztudatba. Bár a hajléktalanokkal szemben általánosak az előítéletek, személyes tapasztalataim szerint a szállók lakói rendkívül nyitottak és érdeklődők, amennyiben megfelelően kommunikálunk velük. Ez is azt mutatja, hogy van motiváció a fejlődésre, amennyiben biztosítjuk hozzá a feltételeket.

A dolgozatban budapesti hajléktalanszállók kertjeit vizsgálom és értékelem, a bennük rejlő tájépítészeti és szociológiai lehetőségek feltárásával. Ez saját helyszíni bejárások, beszélgetések, fényképek és alaprajzi felmérések alapján történik. Az összegyűjtött adatok alapján elemzést készítek, amely tájépítészeti és szociológiai szempontokat egyaránt figyelembe vesz. Bemutatom a kertek térszerkezetét, növényállományát, használatát és fenntartásának körülményeit, valamint elemzem, hogy a jelenlegi állapot mennyiben támogatja a lakók rekreációját, a közösségi életet, és mennyiben tud hasznos zöldfelületté válni.

A kutatás tehát három fő részből áll: vizsgálat, elemzés és javaslat.

- A vizsgálati szakaszban terepi bejárások, megfigyelések, helyszíni jegyzetek és fotódokumentáció segítségével igyekszem feltárni a vizsgált helyszínek adottságait, használati mintáit és intézményi környezetét.
- Az elemzés szakaszában tájépítészeti és szociológiai szempontból értékelem a kertek szerkezetét, állapotát, fenntarthatóságát és közösségi funkcióit, figyelembevéve a környezetpszichológiai elveit.
- A javaslati szakaszban a gyűjtött tapasztalatok alapján fejlesztési irányokat és javaslatokat fogalmazok meg a hajléktalanszállók kertjeinek hosszú távú fenntartható működtetésére.

Az elemzés az egyes projektek sikerességére és kihívásaira is kitér és a példákon keresztül összehasonlítható képet ad a budapesti hajléktalanszállók kertjeiről, feltárja ezek jelenlegi állapotát. A dolgozat célja, hogy mindezen tapasztalatokat összefoglalva hozzájáruljon a hajléktalanellátás zöldfelületi fejlesztéseinek szakmai megalapozásához, és alapot adjon a jövőbeli kutatások és fejlesztések hatékony megvalósulásához.

3. Szakirodalmi áttekintés

3.1 Hajléktalanok helyzete

A hajléktalanszállók kertjeinek vizsgálatához fontos figyelembe venni a hajléktalanok, mint társadalmi csoport helyzetét. A hajléktalanok egy elszigetelt társadalmi csoport, melynek tagjai gyakran hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, utcára került emberek. Ennek számos oka lehet, sokszor generációs trauma áldozatai, bántalmazásnak kitett, addikciókkal küzdő, fizikai és mentális fogyatékossgal élő emberek. Még a kellő támogatással is csak ritka esetben tudnak teljesen visszaintegrálódni a társadalomba. Előfordul, hogy egy teljes család éli hajléktalanszállón életét, az ilyen körülmények között felnövő fiatalok pedig még nehezebben tudnak kiszakadni ebből a közegeből. A hajléktalanság kérdése tehát összetett, egyaránt egyéni és társadalmi probléma, melynek kezelése nagy kihívást jelentő feladat. (Fehér és Lengyel 2023; Koller 2006)

A hajléktalanok helyzetének kérdése nem elsődlegesen tájépitészeti szempont, ugyanakkor érdekes várostervezési kérdéseket vet fel. Érdemes megfigyelni, hogy a város mely területein tartózkodnak huzamosabban az utcán életvitelszerűen élő emberek. A városi közterületek jelentős részét az autós közlekedés és azok elemei, illetve a rekreációs célra létesített és fenntartott közparkok, kertek, zöldfelületek jelentik. A cél első sorban, hogy a közterületek tiszták és rendezettek maradjanak. A tervezők és főként az utcabútor forgalmazó cégek tehát olyan módszereket alkalmaznak, amelyek részben akadályozzák a közterületen való életvitelszerű tartózkodást (pl. kényelmetlen, támla nélküli pad, célzott anyaghasználat, alvás ellehetetlenítése stb.). (De Fine Licht 2017; Chadalavada 2020) Az ilyen módszerek etikussága vitatott, az viszont bizonyos, hogy várostervezési szempontból fontos problémáról beszélünk, mely minden nagyvárost érint napjainkban.

A közterületen való életvitelszerű tartózkodást jogszabály tiltja. „186. § (1) Aki a közterület belterületét rendeltetésétől eltérő módon, életvitelszerű lakhatás céljára használja, illetve életvitelszerű lakhatáshoz használt ingóságokat közterületen tárol, szabálysértést követ el.”

(38/2012. (XI. 14.) 186. § 2012) Szabályozhatják továbbá a viselkedést, betilthatják az alvást, dohányzást, egyéb nem kívánatos tevékenységeket. (Parker, 2021) Ettől függetlenül rengetegen élnek az utcán, vagy alakítanak ki állandó menedéket közterületen. Ez egy összetett probléma, melynek kezelése sok területet érintő folyamat.

3.2 Hajléktalanszállók

A hajléktalanná vált embereknek átmeneti megoldást jelenthet a hajléktalanszállóba való költözés, amennyiben eleget tudnak tenni az intézményi elvárásoknak. A magyar hajléktalanellátás rendszerét az állam jogszabályokkal és finanszírozással alapozza meg, míg a helyi önkormányzatok felelnek az ellátás megszervezéséért. Az intézmények működtetésében civil és egyházi szervezetek is részt vesznek. A hajléktalanellátásban részt vevő szervezetek például a BMSZKI (Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei), a Magyar Vöröskereszt, Menhely Alapítvány, Máltai Szeretetszolgálat vagy a Menedékház Alapítvány, melyek mind üzemeltetnek hajléktalanszállót. Az ellátás szakmai felügyeletét és ellenőrzését állami hivatalok, például az SZGYF (Szociális és Gyermekevédelmi Főigazgatóság) és a kormányhivatalok végzik. (Letenyei 2017)

Hazánkban több, eltérő működésű hajléktalanszállót különböztetünk meg. Az éjjeli menedékhelyek krízishelyzetben nyújtanak azonnali szállást (pl. BMSZKI Dózsa György úti Menedékhely, Menhely Alapítvány Kürt utcai szálló). A nappali melegedők napközbeni tartózkodást és alapellátást (tisztálkodás, étkezés stb.) biztosítanak (pl. Magyar Vöröskereszt csepeli melegedője, Menhely Alapítvány Vajdahunyad utcai intézménye). Az átmeneti szállások hosszabb távú lakhatást kínálnak szociális munkával kiegészítve (pl. BMSZKI Aszódi utcai szálló, BMSZKI Táblás utcai szálló, Máltai Szeretetszolgálat budafoki Gondviselés Háza). A rehabilitációs intézmények pedig speciális segítséget nyújtanak például beteg, szenvedélybeteg vagy pszichiátriai problémával élő hajléktalan embereknek (pl. BMSZKI Kőbányai úti lábadozó, Oltalom Karitatív Egyesület Dankó utcai szociális kórháza).

Az egyes szállók nem csak jellegükben, de befogadóképességükben is eltérőek. Általánosságban elmondható, hogy Budapesten a hajléktalanellátó rendszer hivatalosan elegendő férőhellyel rendelkezik. Ugyanakkor a férőhelyek elérhetősége számos tényezőtől függ. A kihasználtság különösen a téli időszakban válik kritikussá, amikor a nagyobb forgalmú éjjeli menedékhelyeken gyakran 90–100%-os telítettséget mérnek. A férőhelyhiány leginkább a különleges igényű csoportokat (pl. időseket, betegeket) érinti, számukra korlátozottabbak a lehetőségek. Továbbá a szállók fizikai állapota, szabályrendszere (pl. alkoholtilalom) és

zsúfoltsága is befolyásolja, hogy a hajléktalan emberek valóban igénybe veszik-e az ellátást. A hivatalos adatok és a gyakorlati tapasztalatok között így gyakran ellentmondás figyelhető meg. (int1 2024; int2 2023)

3.2.1 Hajléktalanszállók a városszövetben

A vizsgálat során azt is figyelembe kell vennünk, hogy a hajléktalanszállók hogyan illeszkednek a városi környezetbe. A szállók sokszor rossz állapotú, elhanyagolt épületek, melyek rossz hírű környéken helyezkednek el. Elsősorban korábbi iparterületeken, barnamezős területeken, vasúti sínek mentén, a városi közlekedésből kieső zárványokban találkozunk hajléktalanszállókkal. A helyi lakosság legszívesebben elkerüli ezeket a területeket, így egyfajta „vakfoltot” képezve a városszövetben. Ezáltal fokozódik az elszigeteltség és ezek a területek még elhanyagoltabbá válhatnak, ez pedig a környező lakóterületek és infrastruktúrák értékének csökkenésével járhat.

3.3 Intézménykertek mint a városi zöldhálózat elemei

A sűrűn beépített nagyvárosok egyik legsúlyosabb környezeti problémája a városi hőszigetelés, a lég- és zajszennyezés, valamint a csapadékvíz-elvezetési nehézségek. Ezek a jelenségek rontják a városiak fizikai és mentális egészségét, és hozzájárulnak a klímaváltozással összefüggő kockázatokhoz. (Bobvos és mtsai. 2011; Bowler és mtsai. 2010; Tzoulas és mtsai. 2007) A zöldfelületek bizonyítottan javítják a városi mikroklímát, mérséklik a hőmérsékleti szélsőségeket, megkötik a szállóport, csökkentik a légszennyezést és a hőstressz okozta megbetegedéseket.

A belvárosi zöldfelület bővítés azonban erősen korlátozott. A meglévő beépítés és a magas telekárak miatt új közparkok létesítése csak kivételes esetben lehetséges. A kutatások ezért az olyan intézménykertek (pl. iskolák, egyetemi campusok, kórházkertek) felértékelődését hangsúlyozzák, amelyek nagy zöldfelületi mutatóval rendelkeznek, és hálózatosan beilleszthetők a városi zöldinfrastruktúrába. (Takácsné Zajacz 2024) Az intézménykertek megnyitása sokféle ökológiai és társadalmi előnnyel jár. Növeli a zöldfelületi arányt, összeköti a zöldhálózati elemeket, valamint könnyen elérhető rekreációs teret biztosít a környék lakóinak. A magyarországi helyzetre vonatkozóan a Budapest Zöldinfrastruktúra Fejlesztési Konceptió is kiemeli az intézménykertek, köztük a kórházkertek és szociális kertek kondicionáló és rekreációs szerepét. (BFVT 2017)

Ez a gondolat közvetlenül kapcsolódik a hajléktalanszállók kertjeinek témájához is. A szállók kertjei szintén olyan intézményi zöldfelületek, amelyek zöldhálózati kiegészítést adhatnak.

Nem csupán a lakók jólétét szolgálhatják, hanem mikroklíma-javító és közösségformáló funkciót tölthetnek be a sűrűn beépített, zöldfelület-hiányos városrészekben. Jelentőségük e tekintetben jelenleg kisebb, mint a kórház- vagy iskolakertek esetében, melynek oka többek között a hajléktalanszállók városszövetben elfoglalt, gyakran félreeső helyzete, valamint a hajléktalan emberek társadalmi kirekesztettsége. Mindez azonban nem zárja ki, hogy potenciális zöldhálózati elemként tekintsünk ezekre. Érdeemes lehet már most olyan fejlesztésekben gondolkodni, amelyek bevonják és hasznossá teszik ezeket a városi környezet számára.

Külföldi példák (pl. *Growing Hope Gardens*, *Bell Shelter Urban Farm*) jól mutatják, miként válhat egy hajléktalanszálló kertje a társadalmi felzárkóztatás és a városi zöldfelület-fejlesztés találkozási pontjává. Az utóbbi években hazánkban is történnek hasonló próbálkozások (pl. *BBM Farm*), de ezekből kevés van, a próbálkozások még kezdetlegesek. Az első lépés az lehet, hogy a lakók, hátrányos helyzetű csoportok által aktívan használt, igényesen fenntartott kerteket hozunk létre.

3.4 Környezetpszichológia

3.4.1 A környezetpszichológia fogalma és kialakulása

A környezetpszichológia az 1960-as évektől önálló tudományként fejlődött, mely az ember és környezete közötti kölcsönhatásokat vizsgálja. Ez a tudományág az épített, természeti és tárgyi környezet kapcsolatrendszerét és összefüggéseit kívánja feltárni. A környezetpszichológia alapvető kérdése, hogy a különböző környezeti tényezők miként befolyásolják az emberi viselkedést, az érzelmi állapotot, a térhasználatot és identitást. A szakirodalmi kutatás több forrásból táplálkozik: részben a pszichológia klasszikus területeiből, részben az urbanisztika, tájépítézet, építészet és a viselkedéskutatás határterületeiből. (Dúll 2009)

A nemzetközi szakirodalomban kiemelkedő szerepet játszik Robert Gifford, valamint Rachel és Stephen Kaplan, akik az információfeldolgozási elmélet és a figyelem-helyreállítási modell (ART) segítségével írták le, hogyan segít a természetes környezet a mentális fáradtság csökkentésében. (Kaplan és Kaplan 1982) Magyarországon a környezetpszichológia meghonosítása elsősorban Dúll Andrea nevéhez köthető.

A környezetpszichológia az ember és környezete kölcsönhatását vizsgálja. Kiemelten foglalkozik azzal, hogy a természetes elemeket tartalmazó terek miként befolyásolják a viselkedést és a helykötődést.

3.4.2 Alapfogalmak és elméletek a környezetpszichológiában

A környezetpszichológia egyik legismertebb elméleti megközelítése Rachel és Stephen Kaplan nevéhez fűződik, akik az információfeldolgozási elmélet és a figyelem-helyreállítási modell (Attention Restoration Theory - ART) keretében írták le a környezet kognitív és érzelmi hatásait. Négy kulcsfogalmat azonosítottak, amelyek meghatározzák, mennyire vonzó és mentálisan kielégítő egy tér. A kohézió (tér rendezettsége), az olvashatóság (tájékozódás könnyűsége), a komplexitás (ingergazdagság), valamint a rejtettség (az a benyomás, hogy a tér felfedezhető, titokzatos). Az információfeldolgozási elmélet szerint az emberek olyan tereket részesítenek előnyben, amelyek egyszerre könnyen értelmezhetők (kohézió, olvashatóság) és ingergazdagok, felfedezésre ösztönöznek (komplexitás, rejtettség). Ezek a jellemzők hozzájárulnak a környezet pozitív megéléséhez, és elősegítik a térbeli tájékozódást, biztonságérzetet. Az ART-modell ezzel szoros összefüggésben azt hangsúlyozza, hogy a természetes környezet „lány figyelmet” vált ki, vagyis nem követel intenzív kognitív erőfeszítést. Így lehetőséget ad a mentális fáradtság csökkentésére és segít a kognitív képességek regenerálásában. (Kaplan és Kaplan 1982)

Düll Andrea a környezet-viselkedés kapcsolatot a „helyek pszichológiájaként” értelmezi. Hangsúlyozza, hogy a tér nem pusztán fizikai háttér, hanem pszichológiai befolyással bíró tér. (Düll 2009) A térhasználati szokások, a helykötődés, az otthonosság érzete és a térélmény összefüggései mind hozzájárulnak ahhoz, hogy egy adott környezet pszichológiailag is támogató legyen. (Düll 2009; Düll és Dósa 2005) Ezzel összefüggésben jelenik meg a genius loci, vagyis a „hely szelleme” fogalom is, amely az adott tér sajátos, élményszerű karakterére utal. Ez a környezethez kapcsolódó érzelmi viszonyulás nemcsak az otthonosság érzésének kialakulását segíti elő, hanem hozzájárulhat a térrel való azonosuláshoz is. A genius loci megélése különösen fontos lehet a térben és identitásban instabil helyzetben élők számára, akik számára egy támogató fizikai és szimbolikus környezet kiemelkedő szerepet játszhat a pszichés biztonságérzet visszaszerzésében. (Düll 2009)

Ezt a szemléletet erősíti Zelenák Fruzsina kutatása is. A budapesti lakótelepek szabadtéri tereinek elemzése során arra jutott, hogy a zöldfelületek minősége (esztétikája, multifunkcionalitása és megközelíthetősége), jelentős hatással van a térhasználatra és a helykötődésre. A természetes elemeket is magukba foglaló szabadtéri terek nemcsak közösségi interakciókra ösztönöznek, hanem hozzájárulnak a térrel való érzelmi azonosuláshoz is. (Zelenák 2018; Zelenák és mtsai. 2019, 20) A természetes elemek pszichés hatásaira világít rá Düll Andrea és Dósa Zsuzsanna tanulmánya is, amelyben bemutatják, hogy

a növények és állatok jelenléte milyen módon járulhat hozzá a mentális egészség helyreállításához. (Dúll és Dósa 2005)

A hajléktalanszállók kertjei ebben az összefüggésben nemcsak fizikai funkciót tölthetnek be, hanem lehetőséget kínálnak a térélmény pozitív átformálására is. A zöld környezet mentálisan regeneráló hatása és a helyhez való kötődés kialakulása pszichológiailag is támogathatja a hajléktalan emberek stabilizációját.

3.5 Közösségi és egyéb közösségi jellegű kertek

3.5.1 Fogalomtisztázás

A hajléktalanszállók kertjeit nehéz egyetlen kategóriába sorolni, hiszen intézményenként eltérő működési gyakorlatok tartoznak hozzájuk. A kertek elsődleges használói hajléktalanok, társadalmilag hátrányos helyzetű egyének és csoportok, akiknek mentális egészsége gyakran nem túl jó. A szállók kertjei szociális térként működnek számukra, éppen ezért a közösségi jellegű kertekhez tartoznak. Megfelelő szervezési-fenntartási háttér esetén szociális, terápiás, illetve akár közösségi kertként is működhetnek, erre számos nemzetközi példát találunk.

Szeretném tisztázni először a közösségi kert, majd a közösségi kertek mellett megkülönböztetett egyéb közösségi jellegű kertek fogalmát.

A közösségi kert olyan földterület vagy kert, amelyet egy közösség közösen használ és gondoz. A szociológiai megközelítés félig nyilvános, közhasználatú térként írja le ezeket, önkormányzati, intézményi vagy magántulajdonban. (Bende 2021; Fáczányi 2018; György 2014) Fáczányi Zsuzsanna a közösségi kerteket két fő kategóriába sorolja: „termelésorientált városi kertek”, valamint „közösségformálási és lakókörnyezet-alakítási céllal létrehozott kertek”. Bende Csaba is külön hangsúlyozza a városi mezőgazdaság (élelmiszer-termelés) és a közösségi kert (társadalmi és nevelési funkciók) elválasztásának fontosságát. (Bende 2021; Fáczányi 2018) A hajléktalanszállók kertjei a második, közösségorientált kategóriához állnak közel. Részből lehetnek önellátó funkcióik, de elsődleges céljuk a közösségi részvétel és a pszichés-szociális támogatás.

3.5.2 Közösségi kertek történelme

Nemzetközi előképek már a 19. században megjelentek: az USA-ban Pingree detroiti „Potato Patches” programja (1894–1897) válság idején üres telkeket adott a rászorulóknak. (Bonney 2024; Lough 2016) Európában a legkorábbi, jogilag rögzített forma a brit allotment-rendszer (kisméretű, többnyire önkormányzati vagy közösségi kezelésű parcellák bérleti használatra).

Ennek jogi alapját az 1845-ös General Enclosure Act teremtette meg. (Bell és mtsai. 2016) A kontinentális Európában elsőként számontartott szerveződés a lipcsei Kleingarten/Schrebergarten (1864), amelyből a német parcellakerti mozgalom kinőtt. Ennek célja az iparosodó városokban élő munkáscsaládok jólétének és egészségének javítása volt. Megfizethető zöld területek biztosításával segítették az önellátó kiskerti termelést, a szabadidős rekreációt és a biztonságos gyermeknevelést. (Baacke és mtsai. 2014; Ladd 1990; Stein 2000) Franciaországban ez idő tájt a „jardins ouvriers” munkáskertek terjedtek el, melyek a 19. század végén létrejött szociális reform mozgalom részei voltak. Céljuk a munkásosztály életminőségének javítása volt, kiskerti önellátással, később országos szövetségi rendszerrel. (Cabedoce 2018)

Az első tudatosan szervezett, közösségi kertmozgalmat az 1970-es évek elején, New York-ban kezdeményezte egy aktivista csoport. A mozgalom a gazdasági válságra és a városi környezet fokozatos romlására reagálva szerveződött. Célja az volt, hogy szervezetten működő városi kerteket hozzon létre. Az élelmiszer-termelés mellett a közösségépítésre és a városi életminőség javítására is nagy hangsúlyt fektetett. (Bende 2021; Fácányi 2018) Így jött létre a „Bowery Houston Farm and Garden”, melyet az első közösségi kertként tartanak számon.

Budapesten az első kezdeményezések közösségi kert létrehozására 2010 körül indultak (FöldKelte). Hosszabb távon működő példák 2012-ben jelentek meg (Lecsós Kert; Első Kispesti Kert - KÉK és VKE szervezésében). (György 2014) A hazai sajátosságok között Bende és Nagy az alulról jövő és a felülről szervezett kertalapítási kezdeményezések megkülönböztetését emeli ki. Míg az USA-ban a grassroots (alulról szerveződő) kezdeményezések a gyakoribbak, Magyarországon gyakoribb az önkormányzati vagy intézményi partnerséggel megvalósuló, „felülről” szervezett modell. (Bende és Nagy 2016; Fácányi 2018) Ennek oka, hogy a hosszabb távú fenntarthatóság tipikusan olyan erőforrásokat és jogi-üzemeltetési kereteket igényel, amely civil oldalról ritkán valósítható meg.

Ez a hajléktalanszállók kertjeinél különösen jól tetten érhető. Az intézményi környezet eleve „felülről” szervezett keretben működik, ami a hozzáférés, a biztonság és a felelősségi rend tisztázása szempontjából előny, de a fejlesztéseket gyakran lassítja az erőforrás-szűkösség és a szabályozottság. Ugyanakkor a helyi részvétel és a közösségi motiváció a hazai példákban is meghatározó. A kerthasználók elköteleződése, a közös programok és a gondozás napi rutinja nélkül a projektek tartóssága kérdéses. (Bársony 2020; Bende 2021)

A közösségi kertek kedvező hatásai sokrétűek: városi zöldinfrastruktúraként hozzájárulnak a mikroklíma javításához és a környezeti terhelés mérsékléséhez, komposztálási és önellátási lehetőségeket teremtenek, miközben helyi kisközösségeket hoznak létre. (Bende 2021; Nagy Béla és Lieber Gábor 2005; Ponizy és mtsai. 2021; Resler és mtsai. 2022)

3.5.3 Alulról jövő kezdeményezések Magyarországon

Korábban is említésre került, hogy az alulról jövő városfejlesztési kezdeményezések Magyarországon tartósan forráshiányosak, és komoly intézményi-jogi korlátok között mozognak. A civil és önkormányzati szereplők közötti együttműködés sok esetben nem tud megvalósulni, a benyújtott javaslatok gyakran elakadnak az adminisztráció szintjén. A bürokratikus, merev eljárásrend és a közpénz-gazdálkodásból fakadó szigorú szabályok lassítják a megvalósítást. A nonprofit szereplők tipikusan szétszórt, kisösszegű forrásokhoz jutnak, ami ritkán fedezi a több éves fenntartási költségeket. (Bende és Nagy 2016; Kovács 2019)

Ezt tovább korlátozza, hogy a nemzeti vagyon hasznosítására irányuló szerződés legfeljebb 15 évre köthető, és egyszer, legfeljebb 5 évvel hosszabbítható. (2011. évi CXCVI. törvény 11. § (10) 2011) Ez a kötött időtartam ellentmondásban áll a közösségi jellegű kertek hosszú távú, organikus fejlődésével. A kertészeti és közösségépítési hatások jellemzően több generáción át, fokozatosan bontakoznak ki. Ezért célszerű a nemzetközi példákhoz hasonlóan stabil, évtizedes léptékű területhasználatra törekedni. Az elvárás, hogy 15-20 év után „visszaadjuk” a területet, a fejlesztések és a közösség stabil fennmaradását gyengíti, ami a szociális és terápiás célú kertek esetében különösen érzékeny kérdés. (Kovács 2019)

Összességében tehát a finanszírozási problémák, a gyenge intézmények közötti kommunikáció és koordináció, és a közvagyon-hasznosítás időbeli korlátja együttesen nehezítik az alulról jövő kezdeményezések megvalósítását hazánkban. (Bende és Nagy 2016; Kovács 2019; 2011. évi CXCVI. törvény 11. § (10) 2011) Ez a tendencia a közösségi jellegű kertek fejlesztésénél is gyakran tetten érhető.

3.5.4 Egyéb közösségi jellegű kertek

A közösségi kert kifejezés a hétköznapi használatban gyakran gyűjtőfogalomként jelenik meg. A közösségi kertek elterjedésével egyidőben megjelent több közösségi jellegű, de céljaiban és működésében eltérő kerttípus a fejlődő városokban. Almási Petra rendszerezése a „közösségi rendszeren alapuló kerteket” négy alkategóriába sorolja: közösségi kertek, oktató kertek, szociális kertek és terápiás kertek. Emellett megkülönbözteti a bemutató/tematikus kerteket

és a gerillakerteket. Az egyes kerttípusok között lehet átfedés (közösségépítés, kertterápia), de elsődleges funkcióik és működési kereteik eltérnek. (Almási 2021; Bende 2021; Fáczányi 2018) Az alábbi rövid definíciók egységesítik a fogalmakat, és kijelölik a hajléktalanszállók kertjeinek tipikus helyét:

- **Közösségi kert:** részvételre és helyi kapcsolatokra építő, parcellás vagy közös ágyásos használat, közösségi szabályok, események. (Bende 2021; Fáczányi 2018; György 2014)
- **Szociális kert:** sérülékeny csoportok társadalmi integrációját támogató kert, szociális munkával kísért napi rutin és feladatok. (Almási 2021)
- **Terápiás kert:** kertterápia, ingergazdag, de kognitívan nem túlterhelő téri élmény, irányított használat, megújító hatások (ART). (Dúll és Dósa 2005; Kaplan és Kaplan 1982)
- **Oktató kert:** környezeti nevelés, kompetenciafejlesztés, tematikus ágyások. (Almási 2021; Fáczányi 2018)
- **Bemutató / tematikus kert:** faj- és téma-központú gyűjtemény, tematika alapján. (Fáczányi 2018)
- **Városi mezőgazdasági / haszonkert:** elsődlegesen élelmiszer-termelésre szervezett használat. (Bende 2021)
- **Gerillakert:** alulról jövő, spontán zöldítés, jellemzően átmeneti, jogilag rendezetlen. (Almási 2021)

Látható, hogy a hajléktalanszállók kertjeit jellemzően a szociális kert kategóriába soroljuk, de betölthetnek akár terápiás, közösségi vagy oktató funkciókat is.

3.6 Nemzetközi közösségi jellegű kertek és kertprogramok

Az elmúlt két évtizedben a fejlett országokban egyre nagyobb figyelem irányul az olyan kertprogramokra, melyek a városi zöldfelületek újfajta, közösségorientált használatát képviselik. Ezek a közösségi jellegű kertek gyakran egyszerre szolgálnak élelmiszer-termelési, rekreációs, oktatási és társadalmi integrációs célokat. A nemzetközi példák is jól mutatják, hogy a különböző típusú kertek (közösségi, oktató, terápiás és szociális) funkciói gyakran átfednek, vagy kiegészítik egymást. Érdemes tehát ezeket egy rendszer összefüggő elemeinek tekinteni, és nem egyéni példaként vizsgálni őket.

Közösségi kertek

A *Linderud Közösségi Kert* (Oslo, Norvégia) az *Edible Cities Network* (EdiCitNet) projekt részeként jött létre, és célja, hogy a lakók aktívan részt vegyenek a városi élelmiszer-termelésben, miközben a kert közösségi eseményeknek, workshopoknak és helyi piacoknak is teret ad. (int3 2025; int4 2024)

Hasonló elvek mentén működik a *Lisbon Urban Allotment Garden Programme* is, amely 19 városi kertet fog össze Portugália fővárosában. Üres telkek és leromlott városi parkok átalakításával hoznak létre új közösségi kerteket, melyek bárki számára nyitva állnak. A hozzáférés elsősorban a munkanélküli, idős és alacsony jövedelmű lakosok számára biztosított, ugyanakkor a parkok mindenki számára nyitottak, akik a természetben szeretnének pihenni. A program célja, hogy a lakosok számára elérhető, ökológiai alapú kertészkedési lehetőséget biztosítson, erősítve a helyi közösségi hálót és az élelmiszer-önellátást. (int5 2023)

A *Bio Urban Allotment Gardens for Citizens* program Valladolid városában (Spanyolország) valósult meg, ahol az önkormányzat négy különböző városrészben hozott létre ökológiai szemléletű városi kerteket. Három helyszínen 50-50 darab, egyenként kb. 50 m²-es egyéni parcellát alakítottak ki, valamint 500-800 m² közösségi területet, amelyet kizárólag olyan civil szervezetek használhatnak, akik az itt megtermelt javakat jótékony célra ajánlják fel. A negyedik kert 33 egyéni parcellából áll. A program a városban bejelentett lakosok számára nyitott, különös előnyt élveznek a munkanélküliek. A résztvevők agrármérnöki szakmai támogatást kapnak egész évben, valamint havonta szervezett képzéseken vehetnek részt, amelyek az aktuális szezonális kertészeti feladatokra fókuszálnak. A parcellák és az öntözőrendszer használata ingyenes, a kertészek két évig használhatják a területet, amelyet további két évvel meghosszabbíthatnak. (int6 2022)

Oktató kertek

A *School Garden goes Europe* Erasmus+ program egy nemzetközi hálózatot hozott létre, amely az iskolai kertek fejlesztését és pedagógiai alkalmazását támogatja. A projekt célja, hogy a kertet, mint tanulási környezetet erősítse, ahol a diákok a természetes folyamatokon keresztül ismerkedhetnek meg az ökológiai szemlélettel, a fenntarthatóság alapelveivel és a közösségi együttműködés gyakorlati formáival. A részt vevő európai iskolák a helyi klímához és kultúrához illeszkedő kertművelési módszereket alkalmaznak, így a program egyben környezeti nevelési és közösségépítő kezdeményezés is. (int7 2025)

Az Egyesült Királyságban szintén számos „school garden” projekt működik oktató céllal. Ilyen például a *Royal Horticultural Society Campaign for School Gardening*, amely több mint 40 000 iskolát kapcsol be a fenntarthatósági nevelésbe. (int8 2025)

Terápiás és szociális kertek

A terápiás kertek célja a testi-lelki egészség támogatása és a természet gyógyító hatása általi rehabilitáció. A szociális célú kertek a társadalmi integrációt, az esélyegyenlőséget és a hátrányos helyzetű csoportok bevonását szolgálják.

Európában az egyik korai és gyakran hivatkozott példa terápiás kertre a Danderyd Kórház Rehabilitációs Klinikájához (Svédország) kapcsolódó kert, ahol a kertterápiás programok a betegek fizikai és pszichológiai rehabilitációját segítik. A kertet a természetes környezet gyógyító hatásának elvén (restorative garden design) alakították ki, hangsúlyt fektetve a fokozatosan bejárható útvonalakra, a különböző érzékszerveket stimuláló növénykompozíciókra, valamint a pihenésre és biztonságérzetre. (Söderback és mtsai. 2004)

A szociális és terápiás kertek találkozására példa a *Thrive Therapeutic Gardens* hálózata (London, Reading és Birmingham), ahol különböző fogyatékkal élő és mentális nehézségekkel küzdő csoportok számára biztosítanak kertészeti terápiát. A program a „social & horticultural therapy” módszerre épül, amely a növénygondozás és a közösségi élmény segítségével javítja a résztvevők önértékelését és életminőségét. (int9 2025)

A *Root in Nature* kanadai szervezet (Ottawa) a kertterápia és a természet alapú mentális egészségfejlesztés egyik kiemelkedő példája. Programjai a kertészkedésen keresztül támogatják a résztvevők fizikai, érzelmi és szociális jólétét, különös tekintettel az idősekre, autizmussal élőkre és krónikus betegekre. (int10 2025)

A *Grow Cardiff* (Wales, Egyesült Királyság) hajléktalanokat, menekülteket és alacsony jövedelmű családokat von be közös kertprogramokba. A projekt célja, hogy a kertészkedés révén fejlessze az önbizalmat, a közösségi kapcsolatokat és segítsen elsajátítani olyan készségeket, amelyek hasznosak a munkaerőpiacon. (int11 2025)

A nemzetközi példák azt mutatják, hogy a városi kertek világszerte egyre inkább többfunkciós zöldterekké válnak. A közösségi, oktató, terápiás és szociális célú kertek nem csupán környezeti, hanem társadalmi és mentális egészséget támogató szerepet is betöltenek. Számos kutatás hangsúlyozza, hogy az ilyen típusú kezdeményezések elősegítik a helyi közösségek megerősödését, az élhetőbb városi környezet kialakítását és a fenntartható

szemlélet terjedését. (Fernandez-Salido és mtsai. 2025; Sempik 2010; Sempik és Aldridge 2006; Resler és mtsai. 2022)

3.7 Magyarországi közösségi jellegű kertek és kertprogramok

Bár lassabb ütemben, mint nyugat-Európában vagy az USA-ban, az elmúlt évtizedben Magyarországon is megjelentek és egyre népszerűbbé váltak a közösségi kertprogramok. Az alulról jövő kezdeményezések nehéz megvalósíthatósága miatt ezek gyakran rövidéletűek, de akadnak sikeres, hosszabb távon működő példák is. (Bende és Nagy 2016; Kovács 2019) A programok megvalósításáért és fenntartásáért jellemzően civil szervezetek (pl. Budapest Bike Maffia, Diverzitás Alapítvány, 10 millió Fa Alapítvány stb.), illetve egyházak és karitatív szervezetek (pl. Magyar Máltai Szeretetszolgálat, Vöröskereszt, Menhely Alapítvány stb.) felelősek.

Közösségi kertek

A hazai közösségi kertmozgalom 2010 körül indult, mely erősen késleltetettnek mondható Nyugat-Európaéhoz képest. (György 2014) Mára viszont több stabilan működő közösségi kert létezik Budapesten. Hosszú távú fennmaradásuk azt mutatja, hogy a közösségi részvételen alapuló modell itthon is működőképes. A Covid19-járvány idején például kulcsszerepet játszottak a belvárosi közösségi kertek, mert lehetőséget adtak a természethez való kapcsolódásra egy olyan időszakban, amikor általános volt a bezártság miatti depresszió. Népszerűségüket bizonyítja, hogy egyre nagyobb igény mutatkozik a városi kertészkedésre és a közösségi részvételre.

Néhány budapesti példa ma is működő közösségi kertre: Aranykatica Kert, Ibolyás Kert, Első Kispesti Kert, Árnyas Kert, Grundk3rt, IBIS Kert. Ezek közül több magánterületen működik, így a nyilvánosság mértéke a tulajdonosi döntésektől függ. (Bende 2016; Fáczányi 2018)

Az olyan közösségi jellegű kertek és közösségi kertprogramok, melyek célzott társadalmi csoportok bevonásával működnek, a közösségi kerteknél is újabb fejleménynek számítanak. A továbbiakban néhány működő hazai példát mutatok be.

Oktató kertek

Az oktatási és nevelési célú kertek talán kevésbé közismertek, de ezek iránt is egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik. Céljuk a környezeti nevelés, a közösségi együttműködés és a társadalmi érzékenység fejlesztése.

A hazai példák közül kiemelkedik a *YARD4ALL - A kert mindenkié!* projekt, amely 2019-ben indult, az Erasmus+ program támogatásával öt európai ország (Portugália, Spanyolország, Norvégia, Románia, Magyarország) részvételével. A program keretében sajátos nevelési igényű és átlagos fejlődésű gyermekek közösen gondozzák az iskolakerteket, a tanulás pedig a permakultúra alapelveire¹ épül. A projekt hozzájárul a fenntarthatósági szemlélet és az elfogadó hozzáállás erősítéséhez. (int12, é. n.)

Terápiás kertek

A terápiás kertek Magyarországon szintén viszonylag újak számítanak, de azért ezekre is találunk példát. A terápiás kertek sokszor egészségügyi intézményekhez kapcsolódnak (pl. kórházkertek), de előfordulhatnak egyéb szociális intézmények kertjeinek részeként, vagy önálló kezdeményezésként is.

A Nyíró Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet terápiás kertje kiterjedt növénygyűjteménnyel, érzékszervi élményeket nyújtó térelemekkel és közösségi foglalkoztatással segíti a pszichiátriai betegek és az addiktológiai kezelésben részesülők rehabilitációját. (int13 2025)

A Szent Ferenc Kórház kertje szintén a betegek rehabilitációját segíti gyógynövénykertjével, és interaktív játszóterével lehetőséget biztosít a hozzátartozókkal való közös szabadtéri időtöltésre. A kórházhoz kötődik továbbá az *Út az egészséghez* program, amely a mozgást és a természet élményét ötvözve a testi-lelki egészség megőrzését szolgálja. (int14 2023; int15 2025; int16 2025)

A gödöllői Patrónus Ház autista emberek számára nyújt életvitelszerű otthont, kertje pedig komplex fejlesztő térként működik. (int20 2025)

Szociális kertek

A szociális kertek kifejezetten hátrányos helyzetű csoportok (pl. hajléktalan emberek, megváltozott munkaképességűek) számára nyújtanak lehetőséget a kertészkedésre. Ide sorolható pl. a gödöllői *Diverzitás Alapítvány - Holdvilág Szociális Kert / SZIA Agroökológiai Kert*, amely megváltozott munkaképességű emberek bevonásával működik szociális farmként. A projekt hosszú távon is fenntartható, és elnyerte a hivatalos „Szociális Farm” védjegyet.

¹ Permakultúra: ökológiai szemléletű tervezési rendszer, amely a természetben zajló folyamatokat utánozva hoz létre fenntartható emberi környezetet (föld gondozása - ember gondozása - méltányos megosztás).

A *BBM Farm* (a Budapest Bike Maffia kertje) a hazai példák közül az egyik legsokoldalúbb, leginspirálóbb kezdeményezés. A 2500 m²-es farm Budapest XI. kerületében található, ahol a közösségi, terápiás, oktató, szociális és önellátó funkciók egy helyen találkoznak. A kert minden érdeklődő számára nyitva áll, közösen gondozzák szociális munkások, önkéntesek és rászorulóknak. Közösségi kertészeti foglalkozásokat tartanak különböző hátrányos helyzetű csoportoknak (pl. a Pető Intézetből érkező gyerekeknek, átmeneti otthonban élő családoknak). Az itt megtermelt zöldségeket és gyümölcsöket az egész évben működő *Vitamin Kommandó* program keretében adományként juttatják el a hajléktalanoknak. A farm tavasztól őszi rendszeres programoknak ad helyet, ilyenek a közös kertészkedések, főzések, beszélgetések, céges csapatépítők, koncertek és irodalmi estek. Emellett a farm zöldredukációs helyszíneként is működik, ahol az ökológiai gazdálkodás módszereit (pl. komposztálás, forgatás nélküli talajművelés, komposzt-WC használata) ismerhetik meg az érdeklődők. (int17 2025; int18 2025; int19 2025)

A szociális kertek körében megemlíthetjük még az olyan kertmegújításokat, udvarzöldítéseket, melyekhez nem feltétlen társulnak rendszeres közösségi programok, de maradandó változást hoznak létre egy szociális intézmény környezetében. Céljuk, hogy élhetőbb és zöldebb környezetet teremtsenek az intézmény lakói számára, és ösztönözzék a kerthasználatot. Ilyen volt például a Kőbányai úti szociális bérház közös rendbetétele (*10 millió Fa Alapítvány, No Slum Program*). (int21 2025; int22 2021)

A hajléktalanszállók kertjei szintén szociális kertek, fenntartásukban és a közösségi események szervezésében gyakran vesznek részt civil szervezetek. Ezen a téren kiemelkedő a Budapest Bike Maffia tevékenysége, amely 2018 óta számos kertet és udvarzöldítést valósított meg hajléktalanszállók, gyermekotthonok és szociális intézmények területén.

3.7.1 Budapest Bike Maffia és a „BBM Kertek” projekt

A bemutatott példák jól szemléltetik, hogy a hazai szociális kertprogramok sokféle formában léteznek, stabil közösségi kertektől kezdve iskolai és terápiás kerteken át egészen a szociális farmokig és udvarzöldítésekig. Bár a forráshiány korlátokat szabhat, a fenntarthatóság nem csupán anyagi keretektől, hanem elsősorban közösségi motivációtól és intézményi nyitottságtól függ.

A következőkben kiemelten a Budapest Bike Maffia (továbbiakban BBM) tevékenységére térek ki, amely az elmúlt évtizedben meghatározó szereplővé vált ezen a területen. A szervezet

nemcsak élelmiszer-adományozással és közösségépítő akciókkal foglalkozik, hanem több hajléktalanszállón és szociális intézményben is kertprogramokat valósított meg.

A BBM 2011-ben alakult civil szervezet, amelynek elsődleges célja a hajléktalan emberek és szociális ellátásban élő rászorulóknak támogatása. A szervezet önkéntesei biciklivel szállítják ki az adományokat (főként élelmiszert), közvetlen kapcsolatot teremtve az adományozók és a rászorulóknak között. Ez a környezetbarát, közvetlen megoldás nem csak a gyors segítségnyújtást teszi lehetővé, hanem szemléletformáló erővel is bír. Rámutat arra, hogy lehetséges a személyes felelősségvállalás a társadalom hátrányosabb helyzetű tagjaiért. (int23 2019)

Az elmúlt években a BBM országos és nemzetközi szinten is bővítette tevékenységét, több vidéki városban (pl. Debrecen, Pécs, Székesfehérvár, Szeged, Miskolc), sőt egy kolumbiai városban (Pereira) is létrejöttek helyi Bike Maffia közösségek. A szervezet küldetését hét alapfogalom mentén fogalmazza meg: érzékenyítés, edukáció, segítségnyújtás, együttműködés, foglalkoztatás, fenntarthatóság és hitelesség. (int23 2019) Programjaik között megtaláljuk az élelmiszer-pazarlás csökkentésére irányuló projekteket, a fiatalok társadalmi érzékenyítését célzó iskolai programokat, valamint a rászoruló családokat támogató „Sweet Home” kezdeményezést.

E tevékenységek sorába illeszkedik a *BBM Kertek* program, amely 2018-ban indult. A kezdeti kísérleti fázisban négy hajléktalanszálló kertjét alakították át, mára pedig már számos intézményhez kapcsolódik kertprogram. Ennek célja, hogy a szállók kihasználatlan udvarain veteményeskertek jöjjenek létre, amelyeket a lakók maguk gondoznak. A megtermelt zöldségeket saját fogyasztásra használhatják fel, miközben a kertészkedés napi feladatot, struktúrát és motivációt ad az életükhöz. Ahogy a BBM alapítója, Havasi Zoltán fogalmaz: „Cél nélkül élni nem is élet... na, ezen akarunk változtatni.” (int24 2016)

A kertészkedés nemcsak pszichológiai és szociális előnyöket hordoz, hanem tájépítészeti értéket is teremt. A korábban elhanyagolt udvarok rendezett, funkcionális zöldfelületekké válnak, amelyek pozitívan befolyásolják a szállók és környezetük megítélését. A programban az évek során rengeteg támogató és adományozó vett részt, a *BBM Kertek* és a *Seeds4Hope* projekt együttműködésével pedig a szállók rendszeresen jutnak magokhoz és palántákhoz. (int25 2018)

A szakdolgozat további részében négy konkrét kertet vizsgálunk részletesen, amelyek részt vettek a *BBM Kertek* programban. Ezek az esettanulmányok segítenek feltárni a hazai szociális kertprogramok eredményeit és korlátait.

4. Kutatási anyag és módszer

4.1 A kutatás módszertani megközelítése

A vizsgálat kvalitatív kutatási megközelítést követett, terepi bejárásokra, dokumentumelemzésre és összehasonlító értékelésre építve. A cél az volt, hogy feltárja a hajléktalanszállók kertjeinek fizikai és használati sajátosságait, valamint a közösségépítő és környezetpszichológiai hatásokat. A vizsgálat négy budapesti helyszínt terjedt ki (Aszódi utca, Táblás utca, Vajdahunyad utca, Kórakás park).

4.2 Adatgyűjtés folyamata

Az elsődleges adatgyűjtés személyes terepbejárásokon történt. A helyszíneken fotódokumentációt készítettem, helyszíni megfigyeléseket végeztem, és informális beszélgetéseket folytattam az intézmények munkatársaival. Az alaprajz és funkcionális zónák rögzítésére rajzos vázlatokat és jegyzeteket készítettem (zónák, útvonalak, növényállomány, objektumok, használat stb.). Másodlagos forrásként intézményi beszámolókat és szakmai dokumentumokat használtam (BMSZKI szociális beszámolók, a *BBM Kertek* program nyilvános összefoglalói), valamint egyéb szociális ellátórendszerhez kapcsolódó jelentéseket, beszámolókat.

A telekméretek és zöldfelületi arányok meghatározása a Google Maps távolságmérő eszközével történt, saját mérési poligonok alapján. A mérési eltérések minimalizálása érdekében minden helyszín esetében azonos módszert alkalmaztam. A kapott értékek megközelítő jellegét a \approx jelölés használata tükrözi.

4.3 Térképi és alaprajzi feldolgozás

A térbeli feldolgozás több lépésben zajlott, egységes munkafolyamat szerint:

1. Alapadatok és ortofotó: a kiválasztott területről Google Earth nézet mentése (árnyékoltság és nézőpont torzításának ellenőrzésével).
2. Alaprajz átrajzolása (AutoCAD): telekhatár, épülettömeg és főbb burkolt/zöldfelületek vonalas rögzítése.
3. Funkcionális zónák megjelenítése (Photoshop): a CAD-alapra „foltok” és piktogramok felhelyezése (ágyások, utak, pihenő/közösségi tér, növényállomány stb.), jelmagyarázat és stílus egységesítése.

Az alaprajzoknál egységes jelkulcsot alkalmaztam a fejezetek közötti összevethetőség érdekében (színek, textúrák, piktogramok, betűtípusok, felirat méretek). A négy helyszín városon belüli elhelyezkedésének térképi ábrázolása Mapbox-ban történt.

4.4 Elemzési és értékelési szempontok

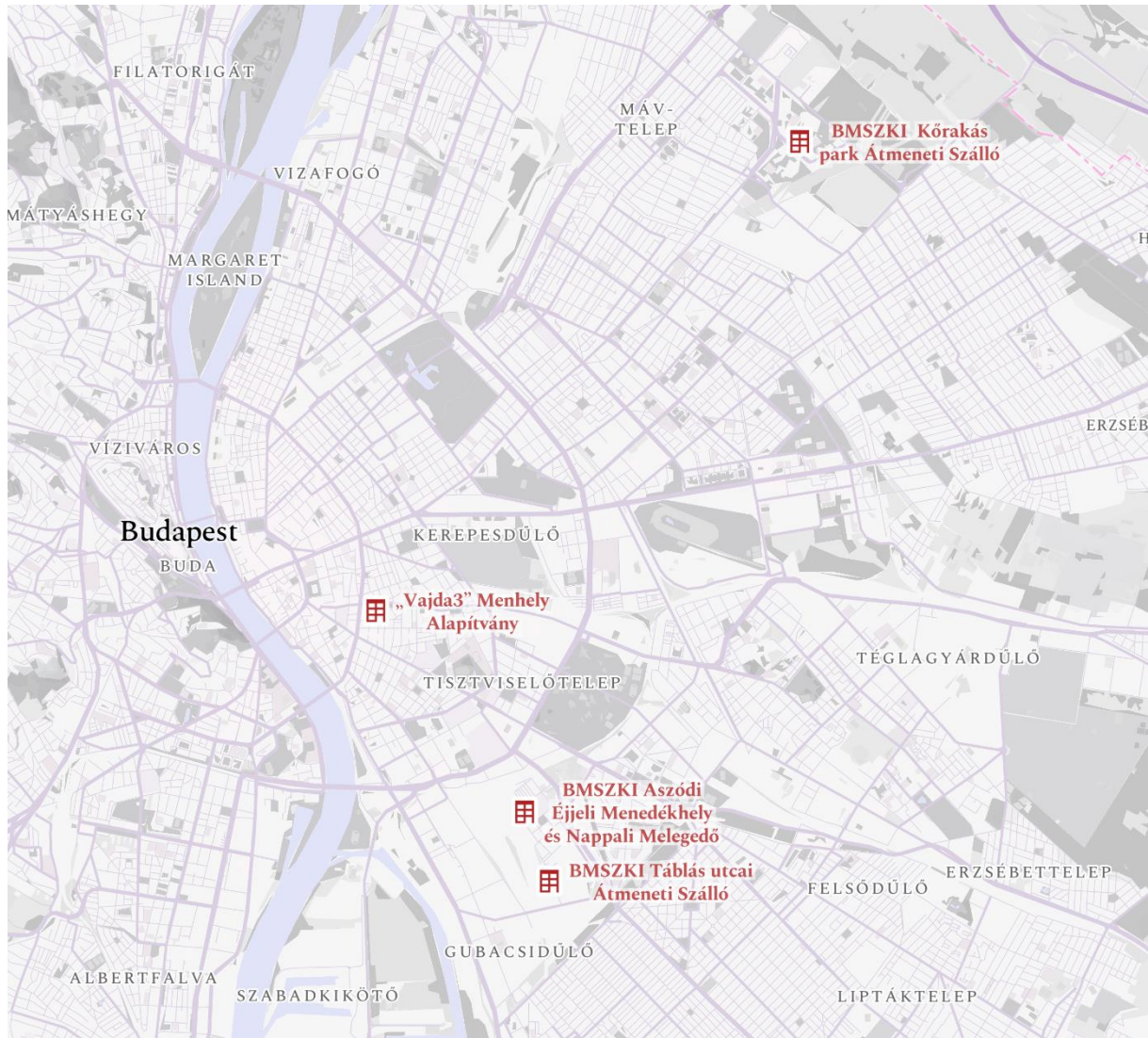
A vizsgálat során a négy kiválasztott hajléktalanszálló kertjét egységes szempontrendszer alapján elemeztem, hogy összehasonlítható eredményeket kapjak. Az elemzés és értékelés hat fő szempont szerint zajlott:

1. Intézményi háttér: az intézmény típusa, működési jellemzői, lakók összetétele.
2. Kert fizikai jellemzői: alapadatok (telekméret, zöldfelület aránya stb.), utak, burkolatok, épített és időszakos elemek, növényállomány.
3. Használat és működtetés: kerthasználat jellege és intenzitása, fenntartást végző személyek, csoportok, intézményi működtetés, kertprogram működése.
4. Tájépítészeti értékelés: térszerkezet és funkcionális zónák, térkapcsolatok, fenntarthatósági szempontok, ökológiai hatások.
5. Szociológiai szempontok: közösségi aktivitás és részvétel, motiváció, kertprogram eredményei.
6. SWOT-analízis.

A környezetpszichológiai hatások több ponton is megjelennek az elemzésben, értelmező keretet adva a tájépítészeti megfigyeléseknek és a szociológiai szempontoknak, ezáltal átmenetet képeznek a két megközelítés között. A helyszínenkénti értékelést SWOT-analízis és egy egységes szempontrendszerű összehasonlító táblázat foglalja össze. A SWOT-diagramok Canva-ban készültek, egységes stílusban a helyszínek közötti összehasonlíthatóság érdekében.

5. Vizsgálat és elemzés

5.1 Vizsgált szállók

1. ábra - A vizsgált hajléktalanszállók elhelyezkedése Budapest térképén (saját szerkesztés, Mapbox, 2025)

1. táblázat - A hajléktalanszállók pontos címe

Név	Cím
BMSZKI Aszódi Éjjeli Menedékhely és Nappali Melegedő	1097 Budapest, Aszódi utca 18.
BMSZKI Táblás utcai Átmeneti Szálló	1097 Budapest, Táblás utca 31.
„Vajda3” Menhely Alapítvány	1082 Budapest, Vajdahunyad utca 3.
BMSZKI Kőrakás park Átmeneti Szálló	1157 Budapest, Kőrakás park 1-8.

Az általam vizsgált hajléktalanszállókat a *BBM Kertek* projektben részt vevő szállók közül választottam ki. Különböző adottságú szállókról és kertekről van szó, melyekben mind történt kezdeményezés a kertprogram elindítására, ám a fennmaradás mértéke mindenhol eltérő

volt. A továbbiakban a korábban felsorolt szempontok alapján vizsgálom és hasonlítom össze az egyes szállókat.

5.1.1 Aszódi Éjjeli Menedékhely és Nappali Melegedő

Intézményi háttér

2. ábra - Helyszíni fotók az Aszódi utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)

2. táblázat - Az Aszódi utcai hajléktalanszálló alapadatai

Cím	1097 Budapest, Aszódi utca 18.
Fenntartó	Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (BMSZKI)
Megnyitás éve	2012
Intézmény típusa	Éjjeli menedékhely, nappali melegedő, munkásszálló
Telek nagysága	≈ 11 000 m ² *
Épület alapterülete	≈ 1686 m ² *
Burkolt felület	≈ 405m ² *
Zöldfelület nagysága	≈ 8909 m ² (≈ 81%) *
Férőhelyek száma	≈ 356 fő (150 éjjeli + 44 időszakos + 162 nappali)
Speciális szolgáltatások	kerekesszékes férőhelyek, akadálymentesített, 5 férőhelyes kutyakennel
Projekt-előzmény, cél	BBM program 2021 - közösségi kertészkedés elindítása, ágyások létesítése, kerthasználat ösztönzése

*A számadatokat a Google Earth 2025-ös verziója alapján készítettem

Az Aszódi utcai Hajléktalanszálló Budapest IX. kerületében, a Ferencváros pályaudvar mellett, az Aszódi lakótelepen található. Az intézmény 2012. január 31-én nyitotta meg kapuit egy korábbi MÁV-munkásszálló felújításával, amelyet a Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (BMSZKI) kezelésébe adtak. Az intézmény célja, hogy utcáról beköltöző egyedülállóknak, pároknak és családoknak nyújtson biztonságos elhelyezést és szociális ellátást. Kerekesszékesek számára is elérhető szobák, valamint öt férőhelyes kennei áll rendelkezésre, lehetővé téve, hogy kutyával érkezők is behozhassák kedvenceiket. (BMSZKI 2024a)

A földszinten a nappali melegedő és kiszolgáló egységek, valamint 10 darab 4 ágyas szoba található, az első emeleten éjjeli menedékhely, a második emeleten pedig a főváros egyik legkedvezőbb árú munkásszállója működik. Az épülethez tágas kert tartozik, amely a kertészkedés és a közösségi programok alapját képezi.

Kert fizikai jellemzői

3. ábra - Az Aszódi utcai hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025)

A kert egy $\approx 11\,000\text{ m}^2$ nagyságú telken található. A háromszintes, $\approx 1686\text{ m}^2$ alapterületű főépület a telek északkeleti zónájában található, mögötte tágas kerttel, a beépítettség mértéke alacsony. Az épület és az önálló burkolt felületek (közlekedő utak, kisebb burkolt felületek) együtt $\approx 2091\text{ m}^2$ -t tesznek ki, ami a teljes terület kb. 19 %-a. Így a tényleges zöldfelület $\approx 8900\text{ m}^2$, ami a telek 81 %-át jelenti. Ez városi viszonyok között kiemelkedően kedvező arány. Komoly potenciált kínál a rekreáció, a kertgazdálkodás és a mikroklima-javítás számára.

A főbejárat és a parkoló az északkeleti oldalon helyezkedik el, ahonnan burkolt gyalogút vezet a hátsó kertbe. Az épület utca felőli oldalán elhelyezkedő zöldfelület kizárólag közlekedési funkciót tölt be. A közösségi téren adományokból kapott raklapbútorokat és asztalokat találunk, ezeket a lakók rendszeresen használják. Ezen kívül van egy sport funkciójú rész, régi, kő pingpongasztalokkal, de ez a terület jelenleg kihasználatlan. A kertben található egy nagy komposztáló is.

A lakók által kezelt ágyások az épület mögötti kert központi részén helyezkednek el, közel a közösségi térhez. Ezek egy része magaságyás, amelyeket raklapból és adományként kapott bontott faanyagból építettek. Az egyéni parcellák jellemző mérete eltérő, jellemzően kb. 2-3 négyzetméter, a magaságyásoké 1x2 méter, ez kiváló zöldségek és fűszernövények termesztéséhez. Jelenleg néhány lakónak van saját, elkülönített ágyása, emellett közösen gondozott felületek is megtalálhatók, például a fűszernövényes rész és a palántanevelő ládák. Az ágyások között szórt burkolatú keskeny ösvény biztosítja a közlekedést, ugyanakkor a szűk kialakítás miatt a kertészkedés idején néha zsúfolt lehet a terület.

A növényállomány vegyes, a korábban telepített díszfák (pl. juhar, ostorfa, hárs, nyír) és bokrok mellett az utóbbi években a *BBM Kertek* projekt jóvoltából számos haszonnövény és fűszernövény került a kertbe. Az ágyások szezonálisan változnak, hiszen az itt termesztett haszonnövények jellemzően a nyári időszakban teremnek. A gyümölcsfás részek viszont stabil árnyékoló és biodiverzitást növelő elemek. A dízágyásokban sok olyan növényt találunk, melyeket adományokból kapott a szálló, vagy mentett növények. A lelkes vezetés folyamatosan új növényekkel gazdagítja a kertet, így a növényállomány rendkívül változatos. Az helyszíni vizsgálat alapján az alábbi fő kategóriákat állapítottam meg:

- Haszonnövények, fűszernövények: *Capsicum annuum*, *Fragaria × ananassa*, *Lactuca sativa*, *Lavandula angustifolia*, *Ocimum basilicum*, *Origanum vulgare*, *Rosmarinus officinalis*, *Rumex acetosa*, *Solanum lycopersicum*, *Vitis vinifera*.

- Gyümölcsfák: *Actinidia deliciosa*, *Citrus limon*, *Ficus carica*, *Malus domestica*, *Prunus cerasus*, *Prunus persica*, *Punica granatum*.
- Díszfák, díszcserjék: *Betula pendula*, *Corylus avellana*, *Fraxinus sp.*, *Malva sp.*, *Spiraea sp.*, *Tilia sp.* stb.

Használat és működtetés

A kertet elsősorban az intézmény lakói használják mindennapi pihenésre és kertészkedésre, emellett a szociális munkatársak és időnként civil önkéntesek is bekapcsolódnak a szezonális munkákba. A közösségi kertészeti foglalkozások (pl. palántázások, őszi betakarítás) ma már kisebb léptékben, mint a projekt kezdetén, de rendszeresen megvalósulnak.

A fenntartást az intézmény munkatársai végzik, részben a lakók együttműködésével, időnként külsős szociális munkások, csoportok bevonásával. A kertgondozásban, saját növényeik ápolásában körülbelül 6 lakó vesz részt aktívan. Saját, elkülönített ágyással rendelkeznek, ahol növényeiket nevelgetik. A mindennapi feladatok koordinálásáért az intézmény koordinátora felel, aki régóta dolgozik szociális munkásként, a *BBM Kertek* projekt egyik legaktívabb résztvevője. Személyes beszélgetésünk során egyértelművé vált, hogy a kert ápoltsága nagy részben személyesen neki köszönhető. Lelkesedése és személyes felelősségvállalása a kert és a szálló iránt lehetővé teszi, hogy továbbra se hanyagolják el a kertet és ne vesszen el a lakók motivációja a kertészkedés iránt.

Összességében a kert fenntartása példaértékű. Az ágyások rendezettek és az épített elemek alapvetően jó állapotban vannak. Ez részben annak köszönhető, hogy a szálló vezetői és az itt dolgozók inspiráló példát mutatnak a lakóknak. Gyakran saját erőforrásból, lelkesedésből valósítanak meg fejlesztéseket, melyeknek eredménye jól látható.

Értékelés tájépítészeti szempontból

A szálló kertje áttekinthető térszerkezetű. A közlekedőutak, veteményesek, gyümölcsfás sávok és a pihenőtér jól elkülönülnek, logikusan kapcsolódnak egymáshoz. Hiányosságként említhető, hogy a belső közlekedés részben egyirányú. Lényegében csak a nagy, körbemenő kavicsos út biztosít átjárást, így keresztirányú kapcsolat alig van. Emellett kevés a valóban aktív közösségi tér. Az ágyások és az egyetlen pihenőzóna melletti nagy, jelenleg kihasználatlan rész (sportterület pingpongasztalokkal) további közösségi funkcióval gazdagítható lenne.

Környezetpszichológiai szempontból a kert az otthonosság és helykötődés élményét erősíti, a természet nyugtatóan hat a lakókra. A kert erőssége, hogy nagy zöldfelületi aránnyal és aktív

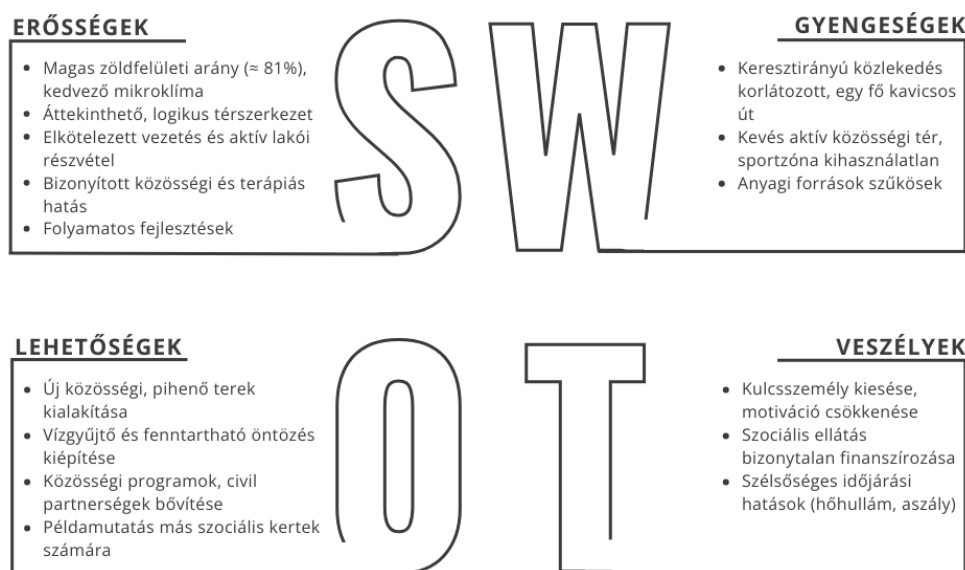
lakói részvétellel működik. Ökológiai értéke is jelentős, mérsékli a városi hősziget-hatást, javítja a levegő minőségét, növeli a biodiverzitást, és komposztálja az újrahasznosítás szemléletét népszerűsíti.

Szociológiai szempontok

Az Aszódi utcai kert a közösség által aktívan használt, közösségépítő tér. Bár a kertészkedésben csak 6-7 lakó vesz részt aktívan, de ez a kisközösség évek óta stabilan fennmaradt. A személyes bejárásnál megtudtam, hogy kezdetekben gyakori volt a konfliktus a kertészkedők között, időnként megrongálták egymás ágyásait vagy viták alakultak ki. Ennek oka lehet, hogy a hajléktalanok kevés személyes tulajdonnal rendelkeznek, problémát okozhat a magántulajdon tiszteletben tartása. Ebből néha konfliktus születik, hiszen saját növényeik különleges értéket képviselnek életükben. Ez azonban fejlődő tendenciát mutat, a régebb óta kertészkedők között javult a közösségi együttműködés. A kert számukra mindennapi elfoglaltságot, napirendet ad. A rendszeres kertmunka és az ezzel járó felelősségvállalás segíti az önellátás, a munkafegyelem és a közösség fejlődését. A BBM is hangsúlyozza, hogy a kertészkedés során szerzett tapasztalatok a munkaerőpiacon is hasznosíthatók, ez pedig kulcsfontosságú lehet a társadalmi reintegráció kérdésében.

A szálló lakói között sok mentális problémákkal küzdő személy van, akiknek különösen fontos, hogy támogató, nyugtató környezetben legyenek. A kertet mindennapi pihenésre használó lakók részesülnek a környezetpszichológia által bizonyított hatásokban, így javulhat a közérzetük és mentális egészségük. Még az olyan lakókra is pozitívan hathat a kert jelenléte, akik csak szobájuk ablakából néznek ki. A hangok, a színek, az illatok így is kifejtik pozitív hatásukat. A helyszíni bejárás során megtudtam, hogy volt példa olyan lakóra, aki eleinte nem volt hajlandó kilépni az épületből. Látna azonban a kertet minden nap használó közösséget, egyre többet kezdett kijárni, és ma már az egyik legaktívabb kerthasználó. Ez a tendencia is azt mutatja, hogy a kert jelenléte, valamint az aktív közösség hosszú távon pozitívan hat a társadalmilag elszigetelt, rossz mentális állapotú hajléktalanok számára.

SWOT-analízis

4. ábra - Az Aszódi utcai hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)

Az Aszódi utcai kert fő erőssége a nagy zöldfelületi arány, az átlátható térszerkezet és az erős közösségi elköteleződés. A kihasználatlan területek fejlesztése, a vízyűjtő megépítése és a közösségi programok bővítése további lehetőséget adnak a kert társadalmi és ökológiai értékének növelésére. A legnagyobb kockázatot a fenntartáshoz kulcsfontosságú személyek elvesztése, a forráshiány és a motiváció alábbhagyása jelentheti.

5.1.2 Táblás utcai Átmeneti Szálló

Intézményi háttér

5. ábra - Helyszíni fotók a Táblás utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)

3. táblázat - A Táblás utcai hajléktalanszálló alapadatai

Cím	1097 Budapest, Táblás utca 31.
Fenntartó	Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (BMSZKI)
Megnyitás éve	2003 (2007-től átmeneti szálló)
Intézmény típusa	Átmeneti szálló
Telek nagysága	≈ 9781 m ² *
Épület alapterülete	≈ 854 m ² *
Burkolt felület	≈ 2322 m ² *
Zöldfelület nagysága	≈ 6604 m ² (≈ 67,5%) *
Férőhelyek száma	72 fő (32 férfi, 28 nő, 6 szoba pároknak)
Speciális szolgáltatások	pszichiátriai gondozás
Projekt-előzmény, cél	BBM program 2019 - közösségi kertészkedés elindítása, ágyások létesítése

*A számadatokat a Google Earth 2025-ös verziója alapján készítettem

A Táblás utcai telephely a IX. kerület délkeleti részén, az Aszódi utcai szállótól gyalogosan is elérhető közelségben található. Az intézményt 2003-ban nyitották meg és 2007-től működik átmeneti szállóként a BMSZKI fenntartásában. A szálló 72 férőhelyes: 32 férfi, 28 női férőhellyel, valamint 6 szobával párok számára. A lakók többsége pszichiátriai diagnózissal élő, mentálisan sérült hajléktalan ember, akik számára az intézmény elsősorban biztonságos elhelyezést, szociális támogatást biztosít.

Kert fizikai jellemzői

6. ábra - Az Táblás utcai hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025)

A szálló egy $\approx 9781 \text{ m}^2$ alapterületű telken helyezkedik el, amelyből az épület alapterülete $\approx 854 \text{ m}^2$. Az önálló burkolt felületek (utak, udvar, parkoló) további $\approx 2322 \text{ m}^2$ -t foglalnak el. A zöldfelület nagysága $\approx 6604 \text{ m}^2$, amely a telek körülbelül 67,5%-a. Az épület egy tömbben helyezkedik el a telek keleti oldalán, előtte tágas előkerttel és parkolóval. A kert zöldfelületének túlnyomó része füves terület, helyenként cserjecsoportokkal. A hátsó kert egy részét korábban spirál alakú ágyássá alakították, de ez nem maradt fenn hosszú távon.

A közlekedést az épületet körülölelő beton- és térkőburkolat biztosítja, kerti ösvények vagy kavicsos utak nincsenek kialakítva. Az kert utca felőli oldalán 8 darab magaságyás található, melyeket a *BBM Kertek* program keretében létesítettek. Később ezeket kiegészítették néhány fából épített kisebb ágyással. A magaságyások mérete kb. 1×2 m, a kisebb ágyások mérete változó. A magaságyások mellett található egy fából készült kerti pavilon asztallal és padokkal. A pavilon közelében egy kültéri kemence / sütőgető áll, amely a közösségi főzések, például az éves lecsófőzés helyszíne. Egyéb épített elem, kerti bútor nem található a kertben.

A magaságyásokban a szezonális zöldségnövényeket (paprika, paradicsom, cukkini) természetesen nagy mennyiségben. Ezen kívül találhatóak még dísznövények az első kertben, és néhány frissen ültetett gyümölcsfa a hátsó kertben. A növényállomány fő kategóriái a helyszíni felmérés alapján:

- Haszonnövények: *Capsicum annuum*, *Cucurbita pepo*, *Solanum lycopersicum*
- Gyümölcsfák: *Malus domestica*, *Prunus persica*
- Díszfák, díszcserjék: *Berberis sp.*, *Euonymus europaeus*, *Fraxinus sp.*, *Juniperus sp.*, *Populus sp.*, *Tamarix sp.*, *Thuja occidentalis*. stb.

Használat és működtetés

A Táblás utcai hajléktalanszálló kertjének működése hullámzó volt az utóbbi években. A kertészkedés a *BBM Kertek* program keretében indult el, amikor külső segítők (BBM, Waldorfos diákok és kertészmérnök hallgatók) bevonásával több magaságyást és egy spirál alakú veteményest alakítottak ki a hátsó kertben. A kezdeti lelkesedés ellenére a hátsó kerti ágyás később elhanyagoltta vált, hosszú távon nem bizonyult életképesnek. Még most is látszik egykori nyoma, néhány kivadult fűszernövényt találunk a helyén. Ez az elhanyagoltság frusztráló lehet azok számára, akik munkát és anyagi forrásokat fektettek a veteményes létrehozásába. A helyi vezetés szerint azonban nem szabad kudarcként tekinteni erre. A mentálisan súlyosan terhelt lakók nem vonhatók be ilyen nagy mértékben, de a megmaradt magaságyások ápolásában szívesen részt vesznek.

A kertészkedés tehát folytatódik, de kisebb léptékben. Az utca felőli magaságyások váltak a kert aktív részévé, ezek gondozása fizikailag kevésbé megterhelő (a lakók egészségi állapota miatt gyakran problémát okoz a hajolgatás). Ezen kívül fontos szempont, hogy a kertben a talaj minősége kérdéses a korábbi ipari területhasználat miatt. Erre is jó megoldást jelentenek a magaságyások, amelyek jó minőségű földdel vannak megtöltve. A lakók jelenleg időszakosan,

szociális munkás irányításával vesznek részt az ültetésben, locsolásban és betakarításban. Bár a lakók között még nem alakult ki a rendszeres önálló kerthasználat, a közösségi kertészkedések időről időre meg tudnak valósulni.

A közös lecsófőzés a kert éves ciklusának legfontosabb eseménye, amely a termények feldolgozásán túl közösségépítő szerepet is betölt. A lakók ilyenkor aktívan részt vesznek a főzésben és közös étkezésben, ami a kert egyik legpozitívabb közösségi pillanata. Bár ez egy kiemelkedő esemény a közösség életében, az éves lecsófőzést leszámítva a lakók jellemzően nem tartózkodnak kint. A mindennapi kerthasználat korlátozott, a szervezett foglalkozásokat leszámítva a kertet csak kis mértékben használják.

Értékelés tájépítészeti szempontból

A Táblás utcai szálló kertje nagy alapterületű, de a terület jelentős része kihasználatlan. A hátsó kert üresen áll, jelenleg nem tölt be funkciót. A használat az utca felőli magaságysók köré koncentrálódik, ahol a közösségi események és a kertészkedés zajlik. Ez a rész jól szervezett és arányos, de a térszerkezet túlságosan tagolt, a többi zöldfelülettel nincs vizuális vagy funkcionális kapcsolat.

A magaságysós megoldás jól bevált, mivel alkalmazkodik a lakók fizikai állapotához, és megoldást nyújt a talajszennyezettség problémájára. Az egységes, Leier típusú ágyások rendezettségét, átlátható szerkezetet adnak a kert haszonnövényes részének. A kemence és a pavilon a közösségi térhasználatot segíti, de hátrány, hogy a kert kevés kerti bútorral rendelkezik, így nem tud pihenőfelületként szolgálni a lakók számára. A hátsó kert egyelőre kihasználatlan, bár néhány gyümölcsfát és cserjét már elültettek. A helyszíni felmérésen megtudtam, hogy a tervben van további gyümölcsfák ültetése és a hátsó kert rendbetétele.

Tájépítészeti szempontból a kert legnagyobb értéke a magas zöldfelületi arány, és a magaságysók sikeres beillesztése a kerthasználatba. Fejlesztési lehetőséget jelentene a hátsó kert újraaktiválása, több pihenő- és közösségi elem elhelyezése, az egyes kertrészek közötti átjárás biztosítása, valamint árnyékolás a magaságysók közelében.

Szociológiai szempontok

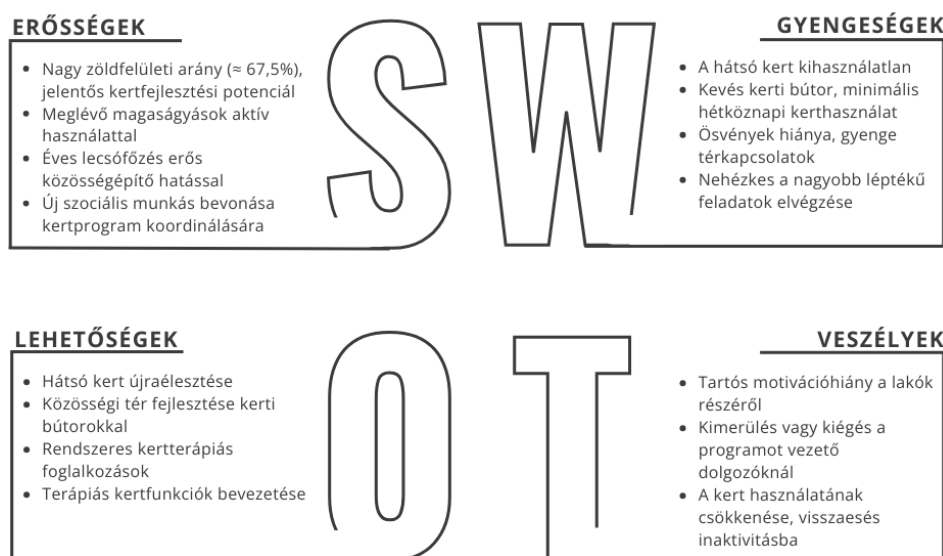
A Táblás utcai átmeneti szálló sajátossága, hogy lakóinak nagy része pszichiátriai gondozás alatt álló, mentális nehézségekkel élő személy. Ebből adódóan a kert szociális és terápiás jelentősége itt még hangsúlyosabb, mint más szállók esetében. Ahogy az a terápiás kerteknél is látható, a szabadtéri tartózkodás, a természetes környezetben végzett tevékenységek és a

növényekkel való kapcsolat kedvezően hat a mentális állapotra és a közérzetre, ezt a szakirodalom is alátámasztja. (Dúll 2009)

Az eredetileg tervezett nagyléptékű kertprogram nem bizonyult hosszú távon fenntarthatónak, mivel a nagy felületű veteményes és fűszerkert gondozása rendszeres jelenlétet és magas fizikai terhelést igényel, amely meghaladja a mentális és fizikai nehézségekkel küzdő lakók teherbíró képességét. Ahogy ezt a szakirodalom is hangsúlyozza, a szociális intézményekben végzett kertprojektek csak akkor fenntarthatók, ha léptékük igazodik a résztvevők terhelhetőségéhez.

A jelenlegi kisebb léptékű működés realisabb. A magaságysok gondozása egyéni tempóban végezhető, nem igényel mindennapos jelenlétet, mégis sikerélményt nyújt, ami fontos motivációs tényező. Az évente megrendezett lecsófőzés kiemelkedő közösségépítő esemény, érdemes lehet rendszeresen szervezni ehhez hasonló egyéb közösségi programokat. Mivel a mindennapi kerthasználat továbbra is korlátozott, így a nagyméretű kert csak minimálisan tudja kifejteni pozitív környezetpszichológiai hatását. Kerti bútorok és pihenőfelületek létesítésével érdemes lenne ösztönözni a lakókat, hogy több időt töltsenek a szabadban, ahogyan azt az Aszódi utcai szállónál láthattuk. A megfelelő fejlesztések mellett a kert akár terápiás funkciókat is betölthetne, akár célzott kerterápiás események szervezésével.

SWOT-analízis

7. ábra - A Táblás utcai hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)

A Táblás utcai átmeneti szálló kertje hiányosságai ellenére működő kertprojektként értékelhető. Bár a nagy zöldfelület jelentős része kihasználatlan, a kert erőssége a meglévő magaságyásos termesztés és a közösségi főzés hagyománya. A fenntartható működés kulcsa a közösségi tér fejlesztése, az állandó kerthasználat ösztönzése és a stabil kertprogram megalapozása.

5.1.3 „Vajda3” Menhely

Intézményi háttér

8. ábra - Helyszíni fotók a Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)

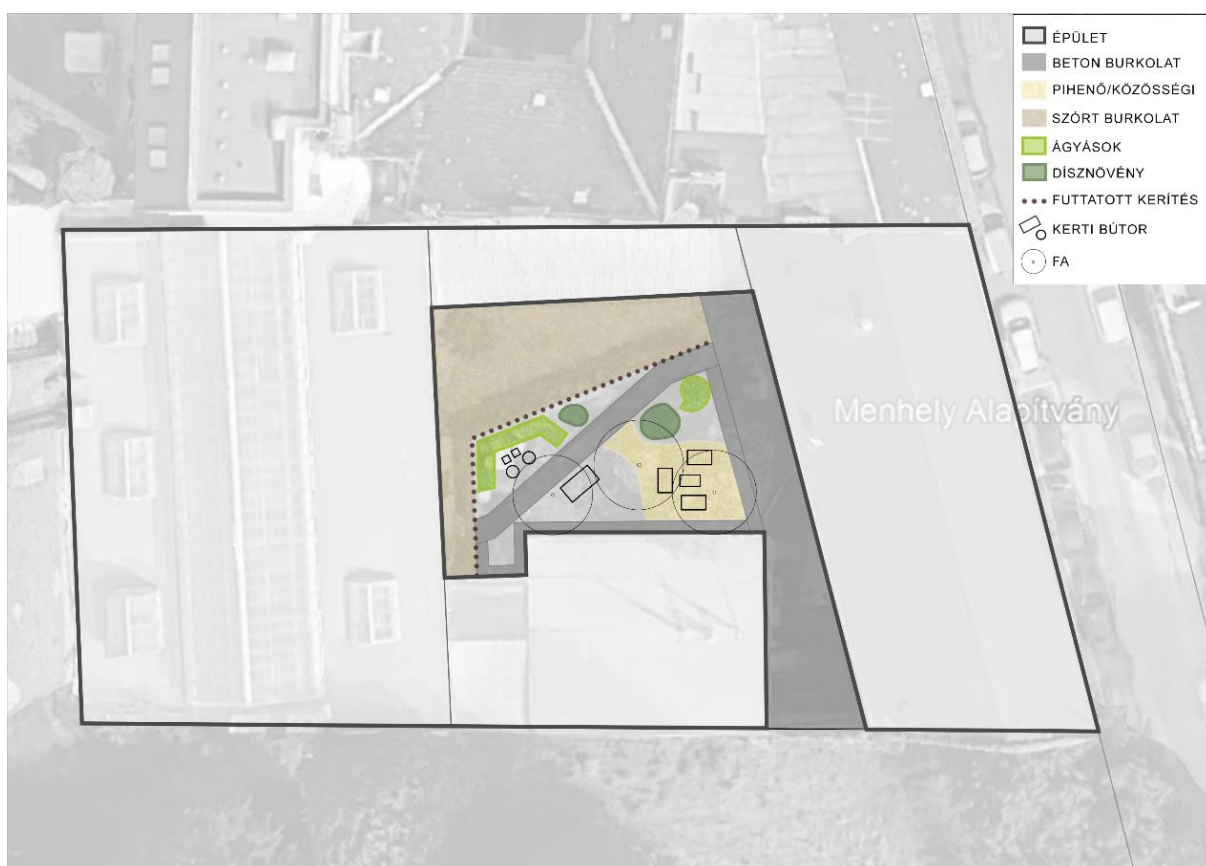
4. táblázat - A Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló alapadatai

Cím	1082 Budapest, Vajdahunyad utca 3.
Fenntartó	Menhely Alapítvány
Megnyitás éve	nem ismert
Intézmény típusa	Éjjeli menedékhely, időotthon, lábadozó, nappali melegedő
Telek nagysága	≈ 1526 m ² *
Épület alapterülete	≈ 1098 m ² (összes épület) *
Burkolt felület	≈ 299 m ² *
Zöldfelület nagysága	≈ 129 m ² *
Férőhelyek száma	46 férfi (éjjeli menedékhely)
Speciális szolgáltatások	akadálymentesített, csomagmegőrzés
Projekt-előzmény, cél	BBM program 2023 - udvarzöldítés

*A számadatokat a Google Earth 2025-ös verziója alapján készítettem

A Vajdahunyad utcai telephely Budapest VIII. kerületében, Józsefváros belső részén található. A szálló a hajléktalanellátás egyik régi, központi eleme, éjjeli menedékhelyként és nappali melegedőként biztosít alapvető szolgáltatásokat az utcán élők számára. A Menhely Alapítvány fenntartásában működik, amely a 90-es évek óta az egyik legjelentősebb civil szervezet a hajléktalanellátásban. (int8)

Kert fizikai jellemzői

9. ábra – A Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025)

A Vajdahunyad utcai szálló magas beépíttségű, szűk telken helyezkedik el. Az összesen $\approx 1526 \text{ m}^2$ -es területből az épületek $\approx 1098 \text{ m}^2$ -t foglalnak el. A fennmaradó udvar $\approx 428 \text{ m}^2$, amelyből $\approx 129 \text{ m}^2$ zöldfelület, a maradék $\approx 299 \text{ m}^2$ pedig burkolt közlekedőfelület. A kert kicsi, de jelentősége annál nagyobb, hiszen a belső udvar rekreációs térként működik a lakók számára a sűrű városi beépítésben.

Az udvar térszerkezetét a környező házak zárt sorú beépítése határozza meg. A zöldfelületet egy beton ösvény szeli át, amely az udvar fő közlekedési útvonala, míg a széleken további betonburkolat húzódik. A kert tehát elsősorban közlekedőudvarként működik, a zöldfelület

inkább szigetszerűen jelenik meg a belső udvarban. Az épített elemek közül kiemelhetők a raklapbútorok, amelyeket a BBM program keretében kapott az intézmény az udvarzöldítés során. A kertben több magaságyás található: négy darab 1x2 méteres, két kisebb téglalap alakú, valamint két háromszög alakú sarokágyás. A közösségi használatot szolgálják továbbá asztalok és székek, valamint egy hintaágy.

A kertrészt kerítés veszi körül, melyet futónövényekkel futtattak be, ezzel is vizuálisan elhatárolva a közlekedési és egyéb funkciókat. A magaságyásokban rendszeresen termesztenek zöldségeket. A kertben 3 darab fa méretű, árnyékoló növényt találunk (*Juniperus sp.*, *Crataegus sp.*, *Picea sp.*). A növényállomány vegyes, de a hangsúly a haszon- és fűszernövényeken van. A helyszíni felmérés során az alábbi növénytypusokat találtam:

- Haszonnövények, fűszernövények: *Capsicum annum*, *Lavandula angustifolia*, *Melissa officinalis*, *Mentha sp.*, *Rumex acetosa*, *Salvia officinalis*, *Solanum lycopersicum*, *Solanum melongena*
- Futónövények: *Campsis radicans*, *Ipomoea purpurea*, *Parthenocissus inserta*
- Fák/cserjék: *Crataegus sp.*, *Juniperus sp.*, *Nerium oleander*, *Picea abies*

Használat és működtetés

A Vajdahunyad utcai szálló kertjét elsődlegesen mindennapi pihenésre, közlekedésre és találkozásra használják a lakók. A raklapbútorok, asztalok, székek, hintaágy aktívan használatban vannak, ezek biztosítják az udvar közösségi jellegét. A magaságyásokban paprika, paradicsom és padlizsán terem, amelyeket a lakók közösen gondoznak, részben szociális munkások segítségével. A fűszernövények szintén a lakók által gondozott részeket gazdagítják. A fenntartás a kert méretéből adódóan minimális munkával jár, ezt a lakók és szociális munkások közösen végzik.

A kert gondozottsága összességében jó. A magaságyásokban haszonnövényeket találunk, a bútorokat rendszeresen használják pihenésre és közösségi tevékenységekre. Az állapotot azonban némileg rontja, hogy az udvar két pontján szemétkupac található (régibútorlapok, bevásárlókocsi, dobozok és építési törmelék). Ennek ellenére a kert aktívan használt, az udvarzöldítéskor bevezetett újítások hosszú távon is beváltak.

Értékelés tájépítészeti szempontból

A terület kis zöldfelületi arányának ellenére a kert jól szervezett, arányos térszerkezetű. A beton burkolatú fő útvonal és a szigetszerű zöldfelületek logikusan tagolják a teret. Az tudatosan megtervezett beosztásnak köszönhetően a kert kis mérete ellenére több funkciót is betölt. Pihenő, kertészeti és közösségi térként egyaránt használható. A növényállomány szintén segít a funkciók tudatos elválasztásában. A növényekkel befuttatott kerítés vizuális térhatároló, ugyanakkor vertikálisan növeli a zöldfelületek nagyságát. A magaságásokban termesztett zöldségek és fűszernövények kellemes hangulatot teremtenek a házfalak között, a nagy fák pedig árnyékolnak, az alattuk található raklapbútorok így nyáron is használhatók. Tájépítészeti szempontból a kert legnagyobb értéke a funkcionális sokrétűség és a gondozottság. További fejlesztési lehetőséget a hulladékmentesítés jelenthet.

Szociológiai szempontok

A különösen sűrű beépítettségű városi környezetben a kert lehetőséget teremt a lakók számára a szabadban való tartózkodásra. A környezetpszichológia elvei alapján ez már önmagában segít a mentális felfrissülésben, javítja a közérzetet. Az udvar elsősorban közlekedési funkciót lát el, ebből fakadóan találkozóhely és közösségi funkciót is betölt. A raklapbútorok, közös asztalok és magaságások a mindennapi interakciók színterei. Bár a kert méretéből fakadóan a lakók nem rendelkeznek saját ágyással, így is van lehetőség minimális kertészeti munkák végzésére. A pozitív mentális és közösségi hatás érvényesül, hozzájárul a lakók életminőségének javításához.

SWOT-analízis

10. ábra – A Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)

A Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló kis mérete ellenére jól működő, multifunkcionális zöldfelülettel rendelkezik, amely értéket képvisel a magas beépítettségű városi környezetben. A fenntartás és a használat stabil, a kert meg tudta őrizni rekreációs szerepét. A további fejlesztés iránya a zöldfelület bővítése (pl. vertikális megoldásokkal), a hulladékmentesítés és a közösségi aktivitás erősítése lehet.

5.1.4 Kőrakás park Átmeneti Szálló

Intézményi háttér

11. ábra - Helyszíni fotók a Kőrakás park hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)

5. táblázat - A Kőrakás park hajléktalanszálló alapadatai

Cím	1157 Budapest, Kőrakás park 1-8.
Fenntartó	Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (BMSZKI)
Megnyitás éve	2010
Intézmény típusa	Átmeneti szálló és Szobabérlők Háza (munkásszálló)
Telek nagysága	≈ 3426 m ² *
Épület alapterülete	≈ 1555 m ² *
Burkolt felület	≈ 160 m ² (becsült érték)
Zöldfelület nagysága	≈ 1711 m ² (≈ 50%) *
Férőhelyek száma	530 fő (122 átmeneti szálló + 408 szobabérlők)
Speciális szolgáltatások	szobák pároknak, szobabérlés lehetősége hosszabb bentlakással, alacsony bérleti díj
Projekt-előzmény, cél	BBM program 2022 - épületkörnyezet otthonosabbá tétele, lakók bevonása a kerthasználatba

*A számadatokat a Google Earth 2025-ös verziója alapján készítettem

A Kőrakás parkban működő intézmény a város egyik legnagyobb kapacitású szociális ellátóhelye, amely átmeneti szállóként és munkásszállóként működik a BMSZKI fenntartásában. Az intézmény célcsoportja elsősorban hajléktalan vagy lakhatási krízisben élő felnőttek és párok, akik számára hosszabb távú, részben önálló lakhatást biztosítanak. A beköltözők többnyire hosszabb ideje hajléktalan emberek, akik már túl vannak a krízishelyzeten, és elkezdték a társadalomba való visszailleszkedést. (BMSZKI 2024b)

Az intézmény 2022-ben csatlakozott a *BBM Kertek* programhoz. A cél itt nem nagyléptékű haszonkert kialakítása volt, hanem a közvetlen épületkörnyezet otthonosabbá tétele és a lakók bevonása a közösségi kerthasználatba. Az épület előtt kisméretű előkert található, amelyben a program keretében konténeres növényeket, virágládákat és kisebb ágyásokat létesítettek. Bár a terület mérete miatt a kertészkedés lehetőségei korlátozottak, az intézmény vezetése fontosnak tartja, hogy a lakók aktívabban használják a kertet és közösség formálódjon.

Kert fizikai jellemzői

12. ábra – A Kőrakás park hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025)

A $\approx 3426 \text{ m}^2$ alapterületű telek jelentős részét az épület és a burkolt felületek foglalják el, a fennmaradó terület $\approx 1711 \text{ m}^2$. A kert elsősorban az épület előtti és oldalán található kis zöldfelületre korlátozódik, hátsókert nincs. A bejáratnál található előkert félig nyitott, részben közösségi jellegű térként működik, míg az épület oldalán keskeny zöldsáv húzódik, amely inkább átmeneti terület, semmint aktív használatú kert.

A kertben kevés épített elem található: néhány pad, növényládák és egy raklapból épített ágyás. Kerti ösvények nincsenek, a közlekedés a burkolt felületeken (beton, aszfalt, térkő) történik.

A *BBM Kertek* program keretében kisléptékű kertészeti fejlesztések valósultak meg az előkertben. A faládából készült ágyásokban szezonálisan haszonnövények kapnak helyet, illetve több konténeres díznövényt találunk még itt. Az oldalsó zöldsávban fiatal dízcserjék és egy-egy lombos fa található. A helyszíni felmérés alapján az alábbi növénycsoportokat állapítottam meg:

- Haszonnövények, fűszernövények: *Capsicum annuum*, *Ficus carica*, *Lavandula angustifolia*, *Mentha sp.*, *Rosmarinus officinalis*, *Salvia officinalis*, *Solanum lycopersicum*, *Thymus vulgaris*
- Díznövények: *Berberis sp.*, *Euonymus japonicus*, *Gaura lindheimeri*, *Hydrangea sp.*, *Iris sp.*, *Pelargonium sp.*, *Sedum sp.*, *Syringa vulgaris*, *Thuja occidentalis*
- Fák: *Betula pendula*, *Prunus sp.*

A kert kialakítása kis méretétől függetlenül kreatív, a virágládák és a kis ágyások rendezett hangulatot keltenek.

Használat és működtetés

A kertet 2022-ben újították meg a *BBM Kertek* program támogatásával, amelynek célja nem nagyléptékű termelés, hanem a zöldfelület alapvető gondozása és a lakók bevonása volt. A kisebb magaságyásokat és hasznágyásokat azóta is gondozzák. A Vajdahunyad utcai szállóhoz hasonlóan a kert kis méretéből fakadóan a fenntartási munkák minimálisak (elsősorban locsolás), ezt két szociális munkás végzi.

A vezetés lelkes és nyitott a kertészeti program iránt, de a kert elsősorban pihenőtérként funkcionál, rendszeres kertészeti program nincs, inkább alkalmi jellegű közös ültetések

valósulnak meg. A helyszíni felmérés során megtudtam, hogy a lakókat nehéz motiválni a kerthasználatra, általában inkább az épületen belül tartózkodnak, kevés időt töltenek a szabadban. Mindezek ellenére bizonyos lakók időről időre részt vesznek a növények ültetésében, locsolásában vagy a terület alapvető rendben tartásában, így a kertben mégis jelen van minimális közösségi aktivitás.

Értékelés tájépítészeti szempontból

A kert kizárólag az épület előtti területre és az oldalsó keskeny zöldsávra korlátozódik, így a térszerkezet egyszerű. A két fő funkcionális zóna a központi pihenőtér és az oldalsó zöldsávok, ahol az ágyások és dísnövények nagy részét találjuk. A közlekedés a burkolt utakon történik, az oldalsó zöldsávba nem vezet ösvény, de ez hely hiányában nem is indokolt. A központi zóna a bejárati előtérhez kapcsolódó félprivát zöldfelület, amely átmenetet képez a közterület és az intézmény belső tere között. A zöldfelület aránya alacsony, a szálló méretéből fakadóan a zöldfelület csak minimális szerephez jut. A faládák, raklapbútorok adományból és újrahasznosításból származnak, ez a *BBM Kertek* program újrahasznosító szemléletét erősíti. A helyhiány ellenére helyenként ötletes megoldásokkal találkozunk, a virágládák és kiságyások ápoltság és rendezettség benyomását keltik. További fejlesztéseket (pl. további ágyások, növények telepítése), új funkciókat esetleg az oldalsó zöldsávban lehetne bevezetni, ahol még akad némi kihasználatlan terület.

Szociológiai szempontok

A Kőrakás parki kert kevésbé közösségi használatú, mint a többi vizsgált helyszínen. Ennek fő oka a kert mérete és térszerkezete, valamint az, hogy kevés olyan lakó van, aki motivált a kerthasználatra, közösségi programokban való részvételre. Szabadidejükben inkább szobáikban, az épületen belül tartózkodnak. Ezt részben az is indokolja, hogy az itteni lakók jelentős része már dolgozik, elkezdte a társadalmoba való visszailleszkedés folyamatát. Az olyan szállóhoz képest, ahol kevésbé stabil életvitelű lakók élnek, itt kevesebb idő és motiváció van a kertészkedésre, hiszen a rendszeres munka eleve megadja a lakók napi rutinját.

Itt tehát nem találkozunk olyan kertészkedő kisközösséggel, mint más szállóknál. Ettől függetlenül a zöldfelület bizonyos mértékig ki tudja fejteni pozitív környezetpszichológiai hatását. A rendezett környezet, a pihenőfelület padokkal lehetőséget biztosít a szabadban való tartózkodásra, akár minimális kertészeti tevékenységek végzésére. A helyszíni bejárás

során megtudtam, hogy a vidékről a városba költözött lakók körében nagyobb az igény a természethez való kapcsolódásra, többen például az ablakukban, ültetőládában nevelnek növényeket.

A vezetés lelkes további fejlesztések bevezetése iránt, a fő problémát a hely korlátozottsága és a lakók motivációhiánya jelenti. Célzott közösségfejlesztő programokkal lehetne a lakókat jobban bevonni a kerthasználatba.

SWOT-analízis

13. ábra - A Kőrakás park hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)

A kőrakásparki kert kis alapterülete miatt korlátozott kertészeti lehetőségeket kínál, ugyanakkor a meglévő növényállomány és az ágyások jó alap a további kisléptékű fejlesztésekhez. A fenntartható működés legnagyobb kockázata a motiváció ingadozása és a kert elhanyagolódása.

6. A vizsgált szállók összehasonlító értékelése

A kutatás során négy budapesti hajléktalanszálló kertjét vizsgáltam terepi felmérések, intézményi dokumentumok és helyi dolgozókkal folytatott beszélgetések alapján. A fejezet célja, hogy összegezze a helyszíni elemzések eredményeit, és összehasonlító módon értékelje a kertek fizikai adottságait, használatát, működtetését és közösségi jelentőségét.

Az összehasonlítás alapja egy egységes szempontrendszer. Ennek segítségével áttekinthetővé válik, hogy az egyes szállók milyen mértékben tudják integrálni a kertet a mindennapi működésbe, és a kert mennyire képes közösségépítő, terápiás és környezetpszichológiai hatását kifejteni. Az összehasonlítás célja nem csupán a különbségek feltárása, hanem a működési mintázatok azonosítása és a fejlesztési lehetőségek kijelölése is.

6. táblázat - A vizsgált hajléktalanszállók kertjeinek összehasonlítása

	Aszódi utca	Táblás utca	Vajdahunyad utca	Kőrakás park
Intézménytípus	Éjjeli menedékhely, nappali melegedő, munkásszálló	Átmeneti szálló	Éjjeli menedékhely, idősothton, lábadozó, nappali melegedő	Átmeneti szálló és Szobabérlők Háza (munkásszálló)
Telekméret	≈ 11000 m ²	≈ 9781 m ²	≈ 1526 m ²	≈ 3426 m ²
Zöldfelület aránya	≈ 81%	≈ 67,5%	≈ 8,5%	≈ 50%
Kert jellege, funkciója	Nagyméretű közösségi jellegű kert ágyásokkal	Előkert magaságysokkal, hátsó kert nagyrészt kihasználatlan	Kis belső udvar, többféle funkció (közlekedés, pihenés, ágyások)	Kisméretű előkert, elsősorban közlekedési és pihenő funkció
Fejlesztések mértéke (BBM Kertek)	Jelentős fejlesztések: magaságysok, ágyások, gyümölcsfák, komposztáló	Jelentős fejlesztések, magas anyagi ráfordítás: hátsókerti spirál-ágyás, Leier magaságysok, kerti sütögető	Közepes fejlesztések: raklapbútorok, magaságysok, funkcionális zónák kialakítása	Kis léptékű fejlesztések: ágyások ládákból, kisméretű hasznágyások, növénytelepítés
Kert állapota	Kiváló állapot	Részben gondozott, de jelentős terület elhanyagolt	Jó állapot, de helyenként hulladék	Jó állapot, rendezett
Használat jellege	Aktív, rendszeres lakói kertgondozás, rekreációs jelleg	Alkalmi, főként eseményekhez kötött aktivitás (éves lecsófőzés)	Aktív használat, de elsősorban pihenő funkció	Minimális kerhasználat, korlátozott funkciók
Közösségi kertprogramban való részvétel	Stabil, kis létszámú kertközösség	Kis létszámú kertközösség, új szociális munkás vezetésével rendszeres kertprogram	Kis terület miatt minimális kertészeti tevékenység	Alacsony részvétel, bevonási nehézségek, nincs rendszeres kertprogram
Működtetés módja	Intézményi koordináció, elkötelezett felelős személy	Szociális munkás koordinálja	Dolgozók és lakók közösen, minimális fenntartási igény	2 szociális munkás végzi a fenntartást (locsolás)
Anyagi források	Korlátozott, BMSZKI keret, egyéni befektetés	Korlátozott, BMSZKI keret	Korlátozott	Korlátozott, BMSZKI keret
Fenntarthatóság	Erős fenntarthatósági potenciál	Ingadozó motiváció, de fenntartható kis léptékben	Jelenlegi formájában fenntartható	Kertészeti program nem fenntartható
Erősségek	Nagy zöldfelület, aktív használat, motivált koordinátor	Magaságys-rendszer működik, közösségi főzés hagyománya	Funkcionális sokrétűség, kondicionáló hatás magas beépítettségű területen	Rendezett előkert, intézményi nyitottság, kis terület ellenére diverz növényállomány
Gyengeségek	Személyfüggőségből adódó kockázat	Kert zónái elszigeteltek, kevés ülőhely, motivációs nehézségek	Alacsony zöldfelületi arány, zárt tér, kevés természetes fény	Előnytelen térszerkezet és tájolás, kevés hasznos zöldfelület
Fejlesztési lehetőségek	Kihasználatlan területek bevonása, új funkciók bevezetése (pl. sport)	Közösségi tér kialakítása, kerti bútorok létesítése, hátsókert bevonása, terápiás jelleg	Hulladékmentesítés, közösségi programok indítása	Funkcióbővítés, ágyások létesítése, közösségi programok indítása
Összefoglaló értékelés	A legerősebb kertprogrammal rendelkező helyszín, fejlesztési potenciállal	Működő, de korlátozott kertprogram, közösségi tér fejlesztése ajánlott	Fenntartható, funkcionális zöldfelület, minimális kertészeti tevékenységgel	Kis területű, korlátozott lehetőségekkel rendelkező kert, de fejleszthető

A táblázat alapján jól látható, hogy a vizsgált hajléktalanszállók kertjei jelentősen eltérnek fizikai adottságaik, használatuk intenzitása és közösségi szerepük alapján. Az Aszódi utcai kert jelenleg a legfejlettebb és legaktívabban működő helyszín, ahol kialakult egy stabil kertközösség, és a kert szervesen beépült az intézmény mindennapi életébe. A Táblás utcai szállón a kertprogram működik, de csak kisebb léptékben és főként alkalmi eseményekhez kötődve, a térhasználat és közösségi funkciók további fejlesztést igényelnek. A Vajdahunyad utcai és a Kőrakás parki kertek jó szándékú, de korlátozott funkcionalitású kezdeményezések: előbbinél a kis alapterület, utóbbinál a kedvezőtlen térszerkezet és a motiváció hiánya korlátozza a kert közösségépítő erejét.

7. Következtetések és javaslatok

A kutatás célja az volt, hogy feltárja a budapesti hajléktalanszállók kertjeinek jelenlegi állapotát, használatát és közösségépítő lehetőségeit. A vizsgálat megerősítette, hogy a kert fontos szerepet tölthet be az intézmények életében, még akkor is, ha a fizikai méret, a fenntartás feltételei és a lakók aktivitása korlátozott. A *BBM Kertek* program által indított fejlesztések érezhetően javították a környezet minőségét, hozzájárultak a lakók mentális és fizikai egészségének javításához és ösztönözték a helyi kertközösségek kialakulását.

Összességében megállapítható, hogy a kertprogram sikerességét részben a rendelkezésre álló terület és annak adottságai, részben pedig a működtetés módja, a foglalkozások, közösségi események rendszeressége határozza meg. Azok a helyszínek tudnak hosszú távon fennmaradó kertprogramot működtetni, ahol van felelős koordináció és fenn tudják tartani a lakók motivációját a kerthasználat iránt. Az eredmények alapján a kertfejlesztések nem egységes modell alapján, hanem a helyszíni adottságokra reagálva, egyéni megközelítéssel tervezhetők hatékonyan.

A vizsgálat alátámasztja a szakirodalomban megfogalmazott környezetpszichológiai és szociális elméleteket, miszerint a zöld környezet pozitívan hat az ember mentális állapotára, valamint a napi rutin és a fizikai munka segíti a hajléktalanok társadalomba való visszailleszkedését és a közösségi kapcsolatok kiépítését. A hajléktalanszállók zöldfelületei tehát nem pusztán esztétikai elemek, hanem olyan közösségi terek, melyek képesek javítani a szállók lakóinak életminőségét.

A *BBM Kertek* program egyik jelentős, közvetett eredménye, hogy hozzájárult a hajléktalanellátás és a közösségi kertészkedés kapcsolatának szélesebb körű társadalmi

megismertetéséhez. Ezen kívül felhívta a figyelmet a kertterápia szerepére a hajléktalanok társadalomba való visszailleszkedésében és a zöldfelületek szerepére a városi életminőség javításában.

A jövőbeni fejlesztések során fontos, hogy a kertgondozás intézményi szinten beépüljön a szociális munka mindennapi gyakorlatába. Érdemes kijelölni egy koordinátort, aki kapcsolatot tart a civil szervezetekkel és önkéntesekkel, valamint biztosítja a kert folyamatos fenntartását. A fizikai fejlesztések során javasolt könnyen fenntartható elemeket alkalmazni, melyek igazodnak az adott szálló igényeihez és figyelembe veszik a lakók mentális és fizikai állapotát. Érdemes minél több kerti bútort és olyan elemet alkalmazni, amely a szabadban való tartózkodásra ösztönzi a lakókat. Javasolt továbbá olyan közösségi, esetleg oktató jellegű kerti eseményeket szervezni, melyekkel kifejezetten a közösségi együttműködést és a kevésbé motivált lakók bevonását célozzák meg.

8. Összefoglalás

A dolgozat célja budapesti hajléktalanszállók kertjeinek vizsgálata volt tájépítészeti és szociológiai szempontból, különös tekintettel a közösségi és terápiás funkciókra. A kutatás négy intézmény (az Aszódi utcai, Táblás utcai, Vajdahunyad utcai és Kórákás parki szálló) példáján keresztül elemezte a hajléktalanszállók kertjeinek működését.

A vizsgálat kvalitatív módszereken alapult. Terepbejárások, helyszíni megfigyelések, beszélgetések, fotó- és rajzi dokumentációk egészítették ki a térképi és alaprajzi elemzéseket. A kutatás megerősítette, hogy a kert még korlátozott fizikai adottságok mellett is fontos szerepet játszik a közösségépítésben és a lakók mentális és fizikai egészségének fenntartásában és fejlesztésében.

A négy vizsgált helyszín különböző adottságai és működési mintái jól szemléltették a helyszínek egyediségét. Általánosságban azonban elmondható, hogy ahol a működtetés intézményileg támogatott és rendszeres közösségi programok valósulnak meg, ott a kert és a kertközösség hosszú távon fenntartható. A kutatás rámutatott arra is, hogy bár az anyagi források korlátozottak, a kertprogramok fennmaradására a motiváció elvesztése jelenti az elsődleges veszélyt.

A nemzetközi és hazai példák azt mutatják, hogy a közösségi, oktató, terápiás és szociális kertek számos ponton kapcsolódnak egymáshoz. A különböző típusú kertprogramok mind a zöldfelületek pozitív hatását bizonyítják, tájépítészeti és szociológiai szempontból egyaránt.

A dolgozat eredményei hozzájárulnak a hajléktalanellátás zöldfelületi fejlesztéseinek szakmai megalapozásához. A zöldfelületek fejlesztése nem csupán esztétikai kérdés, hanem a közösségi élet és a mentális egészség javításának fontos eszköze, amely maradandó értéket teremt a szociális ellátásban.

Forrásjegyzék

- 38/2012. (XI. 14.) AB Határozat a Közterület Életvitelszerű Lakhatásra Való Használatát Szankcionáló Szabálysértési Tényállás És Más Törvényi Rendelkezések Megsemmisítéséről (2012). <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A12H0038.AB&txtreferer=A1200002.TV>.
2011. évi CXCVI. törvény 11. § (10) (2011). <https://njt.hu/jogszabaly/2011-196-00-00>.
- Almási, Petra. 2021. „Élelem-önellátás lehetőségei városi környezetben”. https://permakultura.hu/wp-content/uploads/2022/01/Almasi_Petra_szakdolgozat.pdf.
- Baacke, Frank, Caterina Hildebrand, és Miriam Pfordte. 2014. *150 Jahre StadtErnte: zur Geschichte der Schrebergärten*. Wissenschaftliche Schriftenreihe / hrsg. vom Verein Deutsches Kleingärtnermuseum e.V, H. 14. Deutsches Kleingärtnermuseum in Leipzig.
- Bársony, Fanni. 2020. „Városi közösségi kertek Magyarországon”. *Tér és Társadalom* 34 (1): 140–59. <https://doi.org/10.17649/TET.34.1.3071>.
- Bell, Simon, Runrid Fox-Kämper, Nazila Keshavarz, és mtsai., szerk. 2016. *Urban Allotment Gardens in Europe*. 1. kiad. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315686608>.
- Bende, Csaba. 2016. „A közösségi kertek, mint a nagyvárosi dzsentrifikációs folyamatok produktumai? - A budapesti Leonardo kert esete.” *Településföldrajzi Tanulmányok*. <https://ojs.elte.hu/index.php/tft/article/download/3314/3045/>.
- Bende, Csaba. 2021. „A MAGYARORSZÁGI KÖZÖSSÉGI KERTEK TÁRSADALOMFÖLDRAJZI VIZSGÁLATA”. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/10983/1/Bende_Csaba_disszertacio_FINAL.pdf.
- Bende, Csaba, és Gyula Nagy. 2016. „KÖZÖSSÉGI KERTEK SZEGEDEN – EMPIRIKUS VIZSGÁLATOK ÉS ESETTANULMÁNYOK”. *Földrajzi Közlemények*, sz. 140. 1.: 55-72.
- BFVT. 2017. *Budapest Zöldinfrastruktúra Fejlesztési Konceptió*. Budapest. <https://budapest.hu/api/file/doc/BP%20Z%3%83%C2%B6ldinra%20II.%20k%3%83%C2%B6tet%20-%20Koncepti%3%83%C2%B3.pdf>.
- BMSZKI. 2024a. *Szakmai beszámoló - Aszódi Éjjeli Menedékhely és Nappali Melegedő, 2024*. https://www.bmszki.hu/sites/default/files/fajlok/node%20-%2020698/Szakmai%20besz%3%A1mol%3%B3_Asz%3%B3di%202024.pdf.
- BMSZKI. 2024b. *Szakmai beszámoló - Kőrakáspark Átmeneti Szállás, 2024*. https://www.bmszki.hu/sites/default/files/fajlok/node%20-%2020698/Szakmai%20beszamolo_Korakas_2024.pdf.
- Bobvos, Janos, Norbert Solymosi, és Anna Paldy. 2011. „CLIMATE CHANGE AND HEAT-RELATED MORTALITY IN BUDAPEST - COMPARATIVE METHODS OF IMPACT ESTIMATION OF TEMPERATURE CHANGE”. *ISEE Conference Abstracts 2011* (1): isee.2011.00339. <https://doi.org/10.1289/isee.2011.00339>.
- Bonney, Lydia. 2024. „The Green Agent: Detroit’s Urban Agriculture”. *Rushton Journal of Undergraduate Humanities Research* 2 (1): rushton.eP1021. <https://doi.org/10.22237/rushton/1740960960>.
- Bowler, Diana E, Lisette M Buyung-Ali, Teri M Knight, és Andrew S Pullin. 2010. „A Systematic Review of Evidence for the Added Benefits to Health of Exposure to Natural Environments”. *BMC Public Health* 10 (1): 456. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-456>.
- Cabedoce, Béatrice. 2018. „1940-1952 : une période charnière pour les jardins ouvriers”. *In Situ*, sz. 37 (december). <https://doi.org/10.4000/insitu.18752>.
- Chadalavada, Karthik. 2020. „Defensive Architecture -A Design against Humanity”. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/339676322_Defensive_architecture_-_A_design_against_humanity.
- De Fine Licht, Karl Persson. 2017. „Hostile urban architecture: A critical discussion of the seemingly offensive art of keeping people away”. *Etikk i praksis - Nordic Journal of Applied Ethics*, sz. 2 (november): 27–44. <https://doi.org/10.5324/eip.v11i2.2052>.
- Dúll, Andrea. 2009. *Dúll Andrea: Helyek, tárgyak, viselkedés. Környezetpszichológiai tanulmányok*.
- Dúll, Andrea, és Zsuzsanna Dósa. 2005. „A gyógyító természeti környezet: az állat- és növényterápiák alapvető pszichológiai hatásmechanizmusai”. *Tájökológiai Lapok* 3 (1): 1–12. <https://doi.org/10.56617/tl.4548>.

- Fáczányi, Zsuzsanna. 2018. *Budapesti közösségi kertek tájépítészeti és szociológiai értelmezése*. <https://doi.org/10.14751/SZIE.2018.035>.
- Fehér, Boróka, és Lea Lengyel. 2023. „Hajléktalanság családok több generációjában”. *Esély - Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat* 34 (4): 3–19. <https://doi.org/10.48007/esely.2023.4.1>.
- Fernandez-Salido, Noelia, Alfonso Gallego-Valadés, Carlos Serra-Castells, és Jorge Garcés-Ferrer. 2025. „Cultivating Bonds: On Urban Allotment Gardens and Their Relationship with Social Capital”. *Agriculture* 15 (10): 1048. <https://doi.org/10.3390/agriculture15101048>.
- György, Bálint. 2014. „Közösségi kertek - Kisközösségek a fenntarthatóbb városi életért”. chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://www.varosikertek.hu/wp-content/uploads/2014/06/K%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gi-kertek.pdf>.
- „Hajléktalanellátó szolgáltatások”. é. n. Menhely Alapítvány. <https://menhely.hu/>.
- int1. 2024. *Lakhatási jelentés 2024 – Lakhatási szegénység Magyarországon*. Éves jelentés. Habitat for Humanity Magyarország. https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2024/wp-content/uploads/sites/15/2024/11/Habitat_EvesJelentes2024_241126.pdf.
- int2. 2023. „A BMSZKI téli ellátásai a 2023/24-es krízisidőszakban”. <https://bmszki.hu/hu/cikkek/bmszki-teli-ellatasai-202324-es-krizisidoszakban>.
- int3. 2025. *Edible Cities Network*. <https://ediblecitiesnetwork.com/>.
- int4. 2024. *Linderud Community Garden*. <https://oppla.eu/edicitnet/case-study/linderud-community-garden>.
- int5. 2023. *Urban Allotment Garden Programme - Lisbon*. <https://interlace-hub.com/urban-allotment-garden-programme-lisbon>.
- int6. 2022. *Bio-urban allotment gardens for citizens with a priority for the unemployed*. <https://www.interregeurope.eu/good-practices/bio-urban-allotment-gardens-for-citizens-with-a-priority-for-the-unemployed>.
- int7. 2025. *Erasmus + Programme: School Garden goes Europe*. <https://www.bag-schulgarten.de/>.
- int8. 2025. *School gardening*. <https://www.rhs.org.uk/education-learning/school-gardening>.
- int9. 2025. *Thrive*. <https://www.thrive.org.uk/>.
- int10. 2025. *Therapeutic Horticulture - Root in Nature*. <https://rootinnature.ca/horticultural-therapy/>.
- int11. 2025. *Grow Cardiff*. <https://www.growcardiff.org/about-us/>.
- int12. é. n. „Yard4All”. <https://www.yard4all-project.org/yard4all.html>.
- int13. 2025. *Nyíró kert*. <https://www.facebook.com/p/Ny%C3%ADr%C5%91-kert-61573583471632/>.
- int14. 2023. *Országszerte terjednek a terápiás-gyógyító kertek*. <https://novenyvedoszer.hu/hirek/orszagszerte-terjednek-a-terapias-gyogyito-kertek->
- int15. 2025. *Gyógynövénykert*. <http://szentferenckorhaz.hu/gyogynovenykerf>.
- int16. 2025. *Út az egészséghez*. <http://www.szentferenckorhaz.hu/ut-az-egeszseghez>.
- int17. 2025. „Bike Maffia Farm és Kultúrtér”. <https://www.facebook.com/bikemaffiafarm>.
- int18. 2025. *BBM Farm - Budapest Bike Maffia*. <https://bikemaffia.com/farm/>.
- int19. 2025. *Vitamin Kommandó - Budapest Bike Maffia*. <https://bikemaffia.com/projektek/vitamin-kommando/>.
- int20. 2025. „Patrónus ház”. <https://share.google/9zQ3dKJpvawnJ91so>.
- int21. 2025. *BMSZKI - A Kőbányai út 22. szám alatti szociális bérház lakóinak régi álma vált nemrég valóra...* <https://share.google/9Q3KFTUsoYSuG6Xy7>.
- int22. 2021. *BMSZKI - „No Slum” – a Kőbányai út 22. szám alatti bérlakásprogram*. <https://www.bmszki.hu/sites/default/files/fajlok/568/No%20Slum%20-%20jegyzet.pdf>.
- int23. 2019. *Kik Vagyunk - Budapest Bike Maffia*. szeptember 10. <https://bikemaffia.com/bemutakozas/kik-vagyunk/>.
- int24. 2016. *BBM Kertek - Budapest Bike Maffia*. Projektek. szeptember 3. <https://bikemaffia.com/projektek/bbm-kertek/>.
- int25. 2018. „Kertészkedésen át is vezethet vissza út a társadalomba – A Seeds4Hope önkénteseinél jártunk”. <https://wmn.hu/ugy/55130-kerteszkeseden-at-is-vezethet-vissza-ut-a-tarsadalomba---a-seeds4hope-onkenteseinel-jartunk>.

- Kaplan, Rachel, és Stephen Kaplan. 1982. *Cognition and Environment: Functioning in an Uncertain World*. Praeger.
- Koller, Erzsébet. 2006. „Az otthontalanság pszichológiai hatása a hajléktalan életmóddal kapcsolatba kerülő személyek identitásváltozásában”. *Mentálhigiéné es Pszichoszomatika* 7 (december). <https://doi.org/10.1556/Mental.7.2006.4.5>.
- Kovács, Laura. 2019. „Alulról Jövő Városfejlesztési Kezdeményezések Budapesten”. https://issuu.com/laurakovacs8/docs/kovacs_laura_is_vizjel_nelkul.
- Ladd, Brian. 1990. *Urban Planning and Civic Order in Germany: 1860 - 1914*. Harvard Historical Studies. Harvard Univ. Press.
- Letenyei Róbert. 2017. „Dr. Letenyei Róbert: A hajléktalan ellátás finanszírozása és a szakmai szabályok (Jegyző, 2017/1., 24-25. o.) | Szakcikk Adatbázis”. *Jegyző és Közigazgatás, sz.* 2017/1. szám. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5774689>.
- Lough, Alexandra W. 2016. „Hazen S. Pingree and the Detroit Model of Urban Reform”. *The American Journal of Economics and Sociology* 75 (1): 58–85. <https://doi.org/10.1111/ajes.12135>.
- Nagy Béla és Lieber Gábor. 2005. *A település, az épített világ*. B+V Kiadó.
- Parker, Cory. 2021. „Homelessness in the Public Landscape: A Typology of Informal Infrastructure”. *Landscape Journal* 40 (1): 49–66. <https://doi.org/10.3368/lj.40.1.49>.
- Ponizy, Lidia, Monika J. Latkowska, Jürgen Breuste, és mtsai. 2021. „The Rich Diversity of Urban Allotment Gardens in Europe: Contemporary Trends in the Context of Historical, Socio-Economic and Legal Conditions”. *Sustainability* 13 (19): 11076. <https://doi.org/10.3390/su131911076>.
- Resler, Megan L., Isabel Ramos Lobato, és Seona Candy. 2022. „‘We Don’t Meet [Any]where Else, Just Here’: Spatiality of Social Capital in Urban Allotments”. *Social Inclusion* 10 (3). <https://doi.org/10.17645/si.v10i3.5322>.
- Sempik, Joe. 2010. „Green Care and Mental Health: Gardening and Farming as Health and Social Care”. *Mental Health and Social Inclusion* 14 (3): 15–22. <https://doi.org/10.5042/mhsi.2010.0440>.
- Sempik, Joe, és Jo Aldridge. 2006. „Care Farms and Care Gardens: Horticulture as Therapy in the UK”. In *FARMING FOR HEALTH*, szerkesztette Jan Hassink és Majken Van Dijk. Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/1-4020-4541-7_12.
- Söderback, Ingrid, Marianne Söderström, és Elisabeth Schäländer. 2004. „Horticultural Therapy: The ‘Healing Garden’ and Gardening in Rehabilitation Measures at Danderyd Hospital Rehabilitation Clinic, Sweden”. *Pediatric Rehabilitation* 7 (4): 245–60. <https://doi.org/10.1080/13638490410001711416>.
- Stein, Hartwig. 2000. *Inseln im Häusermeer: eine Kulturgeschichte des deutschen Kleingartenwesens bis zum Ende des Zweiten Weltkriegs ; reichsweite Tendenzen und Groß-Hamburger Entwicklung*. 2., Korrigierte Aufl. Lang.
- Takácsné Zajacz, Vera. 2024. „Kórházkertek a települési zöldhálózatban, budapesti példák alapján”. Magyar Agrár- és Élettudományi Egylet. <https://doi.org/10.54598/004730>.
- Tzoulas, Konstantinos, Kalevi Korpela, Stephen Venn, és mtsai. 2007. „Promoting Ecosystem and Human Health in Urban Areas Using Green Infrastructure: A Literature Review”. *Landscape and Urban Planning* 81 (3): 167–78. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.02.001>.
- Zelenák, Fruzsina. 2018. „Tájépítészet és környezetpszichológia. A szabadtéri minőség és a helykötődés összefüggései budapesti lakótelepeken”. *Tájépítészet és környezetpszichológia. A szabadtéri minőség és a helykötődés összefüggései budapesti lakótelepeken*. <https://doi.org/10.14751>.
- Zelenák, Fruzsina, Albert Fekete, István Jenő Molnár, Anita Reith, és Gabriella Szaszák. 2019. *Biztonságos szabadterek tervezése*. <https://www.safecity.hu/wp-content/uploads/2019/11/BIZTONSAGOS-SZABADTEREK-TERVEZESE.pdf>.

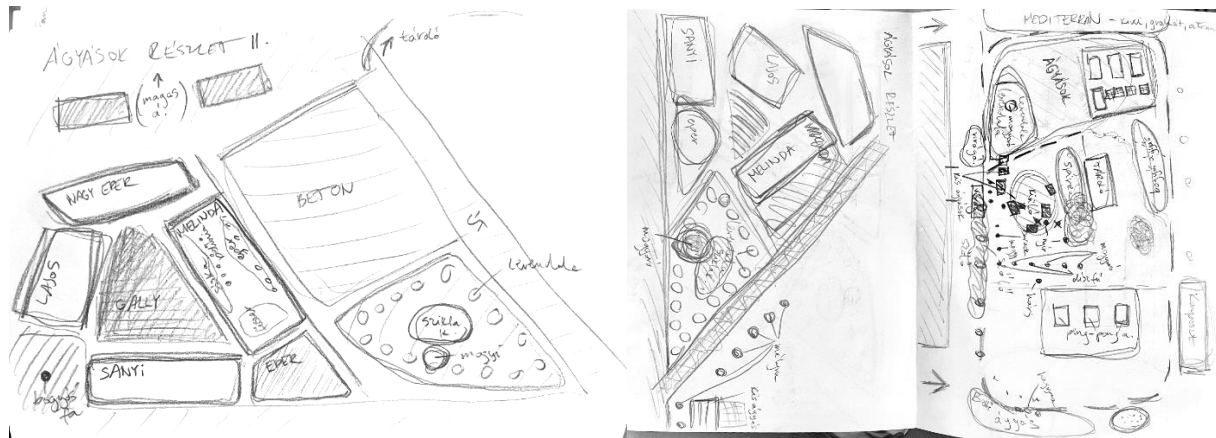
Ábrajegyzék

1. ábra - A vizsgált hajléktalanszállók elhelyezkedése Budapest térképén (saját szerkesztés, Mapbox, 2025).....	21
2. ábra - Helyszíni fotók az Aszódi utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)	23
3. ábra - Az Aszódi utcai hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025).....	24
4. ábra - Az Aszódi utcai hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)	28
5. ábra - Helyszíni fotók a Táblás utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)	29
6. ábra - Az Táblás utcai hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025).....	30
7. ábra - A Táblás utcai hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025).....	33
8. ábra - Helyszíni fotók a Vajdahunyard utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)	35
9. ábra – A Vajdahunyard utcai hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025)	36
10. ábra – A Vajdahunyard utcai hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)	39
11. ábra - Helyszíni fotók a Kőrakás park hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók, 2025)	40
12. ábra – A Kőrakás park hajléktalanszálló kertjének funkcionális zónái (saját szerkesztés, 2025)	41
13. ábra - A Kőrakás park hajléktalanszálló SWOT analízise (saját szerkesztés, 2025)	44

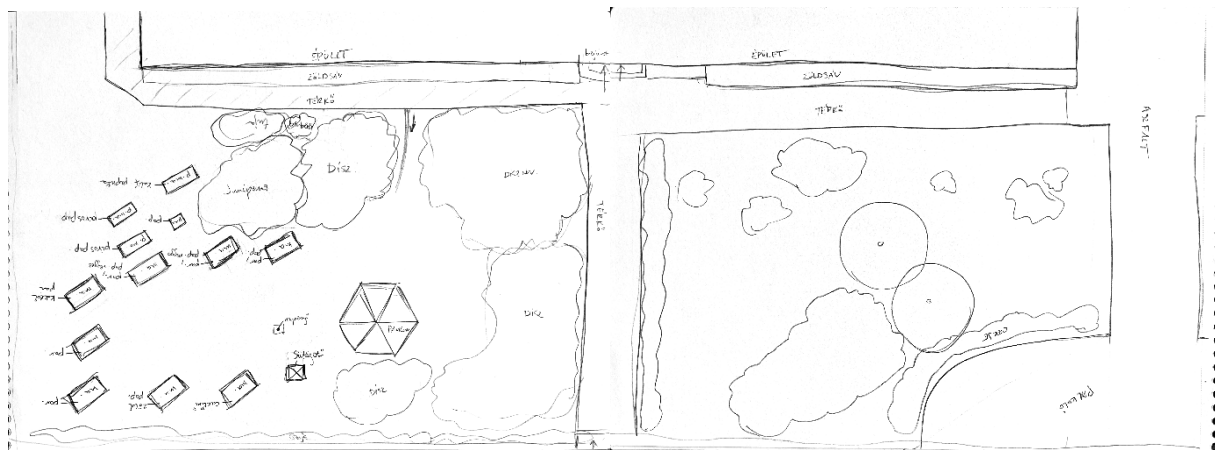
Táblázatok

1. táblázat - A hajléktalanszállók pontos címe	21
2. táblázat - Az Aszódi utcai hajléktalanszálló alapadatai	23
3. táblázat - A Táblás utcai hajléktalanszálló alapadatai	29
4. táblázat - A Vajdahunyard utcai hajléktalanszálló alapadatai	35
5. táblázat - A Kőrakás park hajléktalanszálló alapadatai	40
6. táblázat - A vizsgált hajléktalanszállók kertjeinek összehasonlítása	46

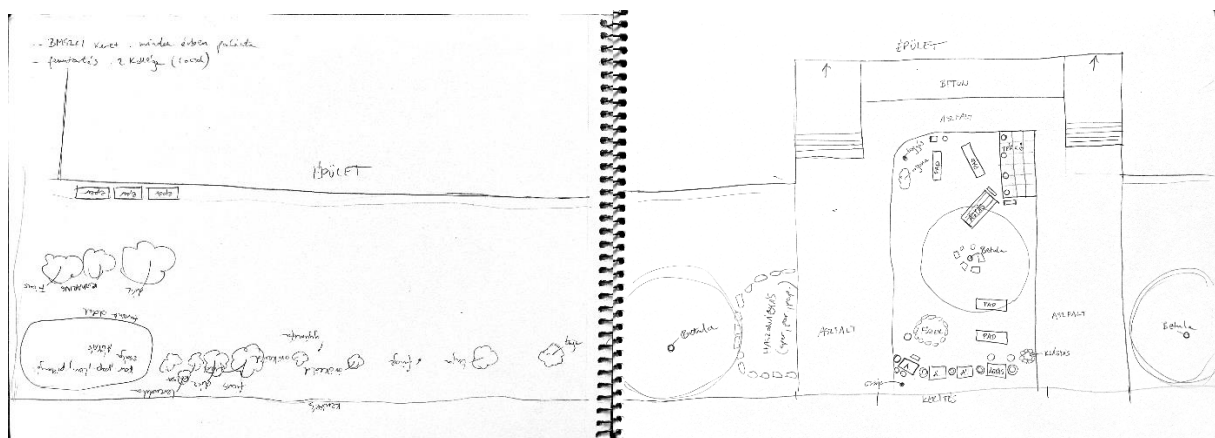
Melléklet

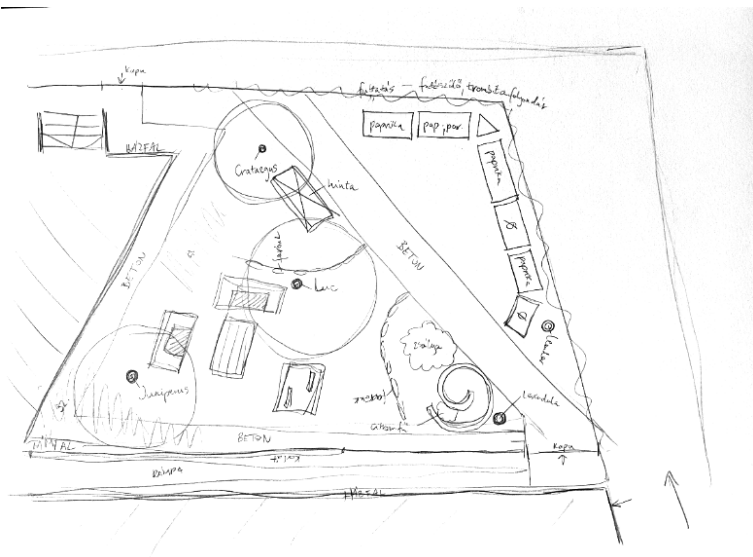
Az Aszodi utcai hajléktalanszálló kertjének kézi rajzai

A Táblás utcai hajléktalanszálló kertjének kézi rajzai

A Kőrakás parki hajléktalanszálló kertjének kézi rajzai

A Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló kertjének kézi rajza

Helyszíni fotók az Aszódi utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók)

Helyszíni fotók a Táblás utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók)

Helyszíni fotók a Vajdahunyad utcai hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók)

Helyszíni fotók a Kőrakás parki hajléktalanszálló kertjéről (saját fotók)

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: Solti Anna Gabriella
A Hallgató Neptun kódja: KYZNNB
A dolgozat címe: Budapesti hajléktalanszállók kertjeinek vizsgálata
A megjelenés éve: 2025
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Kert- és Szabadtértervezési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. 11. 01.

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Solti Anna Gabriella (hallgató Neptun azonosítója: KYZNNB) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre **javaslom / nem javaslom**¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2025.11.01.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Solti Anna Gabriella
Neptun-kódja:	KYZNNB
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	6KPSZAKDNP
A munka címe:	Budapesti hajléktalanszállók kertjeinek vizsgálata

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.	ChatGPT5	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve, Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Budapest, 2025. 11. 03.

.....

Hallgató aláírása

.....

Konzulens/Témavezető aláírása